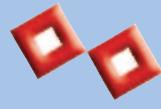

GODIŠTE
101

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

LISTOPAD

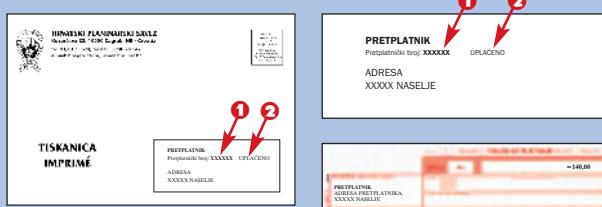
2009

10

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2009. godinu iznosi **150 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenta!). Podrobnejne upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

HRVATSKI PLANINAR

Godište
Volume

101

Broj
Number

10

Listopad - October 2009

330

Planine u hrvatskoj kulturi

337

Schöckl kod Graza

348

Planinarski doživljaji na otoku Kreti

348

Ćićarijom od Opatije do Buzeta

TEMA BROJA

Planine u hrvatskoj kulturi

SADRŽAJ

Planine u hrvatskoj kulturi	330
mr. Mira Matoga	
Schöckl – mali izlet na »gracersko« Sljeme	337
Vanja Radovanović	
Planinarski doživljajina otoku Kreti.....	343
Vilena Kašuba	
Ćićarijom od Opatije do Buzeta	348
Marijo Poslon	
Sjećaš li se kad smo ono.....	352
Ivan Hapač	
Izniman dan	355
Štefanija Dimač	
Kladeščica, nepoznata ljepotica	358
Jasna Žagar	
Mojih deset godina u PK-u »Scout« u Samoboru	360
Ljiljana Šabić	
In memoriam: Mirko Fulir, Vesna Bartaković	364
Planinarske kuće.....	365
Vijesti	366
Kalendar akcija	368

SLIKA NA NASLOVNICI

Bogomoljka u šetnji područjem

Bojinca na Južnom Velebitu

foto: Daša Filipčić

Planine u hrvatskoj kulturi

Magistarski rad planinarke i kroatistice iz Poljske

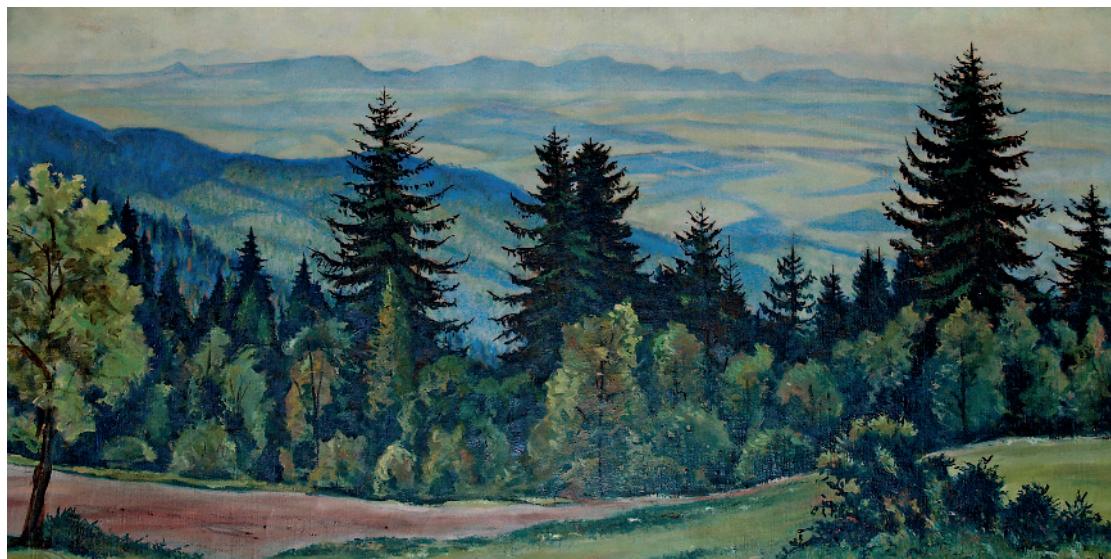
mr. Mira Matoga, Siepraw kod Krakowa, Poljska

U svojem sam magistarskom radu pokušala predstaviti ulogu planina u hrvatskoj kulturi, a posebnu sam pažnju obratila pojavi hrvatskog planinarstva te utjecaju planina na hrvatsku književnost i umjetnost. Razmatranja sam počela od pitanja metaforičkog smisla riječi te značenja inspirativne snage, crpljene iz prirode te sam ukratko predstavila na kakav se način prirodne pojave pretvaraju u kulturno nasljeđe: simbole, predaje, metafore, uvjerenja, i slično. U vezi s time pisala sam o ljudskom shvaćanju i interpretaciji prirode, ovisno o raznolikosti susreta »čovjek – planina«.

Pitanje ljudskog shvaćanja planina te evolucije ljudskih stavova prema planinskoj stvarnosti važno je za umjetničku interpretaciju planina kao i za funkciranje pojedinih planinskih motiva – kako u književnom tako i u umjetnič-

kom stvaralaštvu. Ova se razmatranja nalaze u uvodu rada. U uvodnoj riječi pisala sam još o ulozi planina (posebno Tatri) u kulturi zapadnih Slavena: Poljaka, Slovaka i Čeha, a zatim sam otvorila pitanje koja je uloga planina u hrvatskoj kulturi.

Planine su neodvojiva komponenta hrvatskog krajolika. Dakako da je prisutnost planina na razmjerno velikom području Hrvatske ostavila trag u kulturi Hrvata, na primjer u obliku frazema, poslovica i predaja te da je njihova snaga i ljepota bila nadahnuće za hrvatske mislioce i stvaratelje. U vezi s time ukratko sam prikazala neke primjere utjecaja planina na hrvatsku kulturu, počevši od hrvatske nacionalne himne i ulomaka iz eseja Ivana Krajača (predgovor fotomonografije »Hrvatske planine« tiskane 1943.). Također sam pisala o hrvatskim izrekama i poslovicama, a zatim sam pred-

Gorski kotar, ulje na platnu Milana Dečaka

ISTRAŽIVANJE VRIJEDNO DIVLJENJA

Krajem kolovoza planinarka Mira Matoga obrnila je magistarski rad pod naslovom »Kad već postoji planina... uloga planina u hrvatskoj kulturi«. Ta bi činjenica bila vrijedna naše pozornosti i da je takav rad obranjen na nekom od hrvatskih sveučilišta, no još je zanimljivije što je tu zahtjevnu temu temeljito obradila Poljakinja iz sela Siepraw kod Krakowa, koja nema gotovo nikakvih veza s Hrvatskom. Našu zemlju i naše planine upoznala je najprije na svojim putovanjima, a svoje zanimanje za slavensku književnost produbila je odabravši i uspješno završivši studij kroatistike. Zahvaljujući svojoj ljubavi za planine i planinarenje zapazila je da Hrvatska ima iznimno bogatu planinsku i planinarsku književnost te da se planinski motivi odražavaju u svim oblicima umjetničkog stvaralaštva, pa je za potrebe svoga magistarskog rada odlučila istražiti to zanimljivo područje. Takav trud još više zadivljuje imamo li na umu da, koliko je nama poznato, nitko u Hrvatskoj – osim nekolicine planinara koji takva istraživanja nisu provodili iz profesionalnog interesa – nije sustavno istražio i obradio ulogu planina i planinarstva u hrvatskoj kulturi i umjetnosti. Istraživač iz Hrvatske neke bi teme vjerojatno obradio drugačije od Poljakinje Matoge, no zasigurno ne bi mogao tako uvjerljivo povući poveznice s prikazivanjem planina u drugim europskim, napose slavenskim kulturama.

Njezin magistarski rad ima 200 stranica, a napisan je na hrvatskom jeziku. Pripremajući ga, obilno je

koristila i hrvatsku planinarsku literaturu, uključujući i naš časopis i njegovu bibliografiju na internetu. Kako bismo što vjernije predstavili taj uistinu jedinstven pothvat, objavljujemo sažetak njezinoga rada, uz tek sitno jezično dotjerivanje. Novopečena magistica Matoga obećala nam je u pismu kojim nam je javila o svojem uspjehu da će i dalje sa zanimanjem proučavati zanimljivosti iz hrvatske kulture, hrvatskih planina i hrvatskog planinarstva. U tome joj želimo mnogo uspjeha, a na vrijednoj akademskoj tituli od srca čestitamo!

Uredništvo »Hrvatskog planinara«

stavila pjesmu »Kad već postoji planina« Ljerke Car-Matutinović. Ovoj pjesmi obratila sam posebnu pažnju jer je ona zanimljiva zbog razumijevanja svrhe planinarstva i planinarskog načina mišljenja. Zbog toga je njezin naslov postao dekorativna fraza u naslovu ovog magistarskog rada, dok je cijela pjesma postala moto za cijeli rad. Pjesma je izraz ljubavi prema planinama i izaziva pitanja o povijesti i razmjeru ljubavi prema planinama u hrvatskom društvu.

Ovaj magistarski rad je upravo pokušaj odgovora na navedena pitanja. Valja istaknuti da sam temu odabrala zbog vlastitih planinarskih fascinacija i iskustava, jer sam pri putovanju kroz Hrvatsku primjetila ljepotu hrvatskih planina. To je bio motiv zašto sam počela istraživati planinske motive u hrvatskom stvaralaštvu.

Kroz hrvatsku planinarsku povijest

Prvo je poglavje potpuno posvećeno povijesti hrvatskog planinarstva i procesa otkrivanja vrijednosti planina u hrvatskom društvu. Turističko otkrivanje planina je važan kontekst za razmatranja o evoluciji planinskih tema u književnosti i umjetnosti. Između planinarstva i stvaralaštva postoji čvrsta veza, jer se oni užajamno uvjetuju. Turističko je otkrivanje planina uzrokovalo uvodenje novih planinskih motiva u književnost i umjetnost kao i promjene u načinu njihove interpretacije i kreacije, dok su zanimljiva »planinska« djela utjecala na razvitak planinarske aktivnosti, naime, bile su razlog poduzimanja ponovnih izleta i proučavanja. Ovu zavisnost ističu poljski autori koji se bave pitanjem planinskih motiva u stvaralaštvu, na

primjer Jacek Kolbuszewski, Michal Jagiello i Jacek Wozniakowski. Spomenuta zavisnost je uočljiva također i u sprezi hrvatskog planinarstva i stvaralaštva.

Pri pokušaju periodizacije povijesti hrvatskog planinarstva i planinarske književnosti koristila sam brojne članke dr. Željka Poljaka - svestranog planinara, dugogodišnjeg urednika časopisa »Hrvatski planinar« te autora zanimljivih planinarskih članaka i knjiga. Neke od njegovih knjiga su se pokazale kao neprocjenjiv izvor znanja o povijesti hrvatskog planinarstva.

Valja istaknuti da u pokušaju periodizacije planinarske književnosti važnu ulogu imaju događaji s područja planinarstva dok se u pokušajima periodizacije hrvatskog planinarstva spominje nastanak zanimljivih književnih djela o planinama. Valja spomenuti da su pojedine stilske tendencije u hrvatskoj planinarskoj književnosti posljedica stavova i motiva u otkrivanju planina.

U povijesti hrvatskog planinarstva izdvojila sam četiri razdoblja, a temelj toga su razlike u

motivima planinarske aktivnosti. Početna točka za prvo razdoblje je nastanak književnog doživljaja planina u djelu »Planine« Petra Zoranića. Ovo razdoblje obuhvaća početke upoznavanja planina u Hrvata: naseljavanje planinskih prostora, prva rijetka putovanja i istraživanja, prve putopise i slike iz planina (uglavnom stranaca).

Dруго razdoblje obuhvaća posebno bitne planinarske poduhvate i podvige u 19. stoljeću i na početku 20. stoljeća. To je razdoblje intenzivnih istraživanja domaćih planina, prvih značajnih uspona, javljanja avanturističke motivacije. To je razdoblje velikog entuzijazma u upoznavanju planina te uzajamne djelatnosti znanstvenika, književnika, publicista, pedagoga, nastavnika, a konačno i umjetnika. Najvažniji događaji u tom razdoblju su osnivanje Hrvatskog planinarskog društva i izdavanje prvog broja planinarskog časopisa »Hrvatski planinar«.

Osnivanjem HPD-a 1874. Hrvati su se uvrstili među prvih devet naroda na svijetu s planinarskom organizacijom i tradicijom. Ovaj događaj smatra se početnom točkom pravog organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Valja istaknuti da se to dogodilo godinu dana poslije osnutka Poljskoga tatranskoga društva. Članovi okupljeni u HPD-u pokrenuli su gradnju prvih planinarskih skloništa i vidikovaca, markiranje planinskih putova i tome slično. Pokrenuti mjesecnik »Hrvatski planinar« (1898.) imao je veliku ulogu u popularizaciji planina jer su se u njemu okupljali znanstvenici, radnici, akademici, a također publicisti i književnici. Posebno važna bila je uloga književnika, naime, uzrokovala je pojavu interesantnih djela o ljepoti planina koja su bila poticaj za turističke susrete s planinama. Valja posebno istaknuti ulogu književnika Franje Markovića koji je potaknuo izdavanje »Hrvatskog planinara« te se pojavio s prvom cjelovitom zbirkom planinskih pjesama. To razdoblje povezano je s ilirskim preporodom i bilo je dio skupljanja i popularizacije narodnog blaga. Valja istaknuti da su neki od »klasika planinarstva« bili ličnosti ilirskog pokreta i suradnici Ljudevita Gaja, na primjer Ljudevit Vukotinović, Ivan Kukuljević-Sakcinski, Dragojla Jarnević. Započeta planinarska djelatnost razvijala se usprkos Bachovom apsolutizmu i vladanju bana Khuena-Hedervaryja.

»Planine« Petra Zoranića Ninjanina

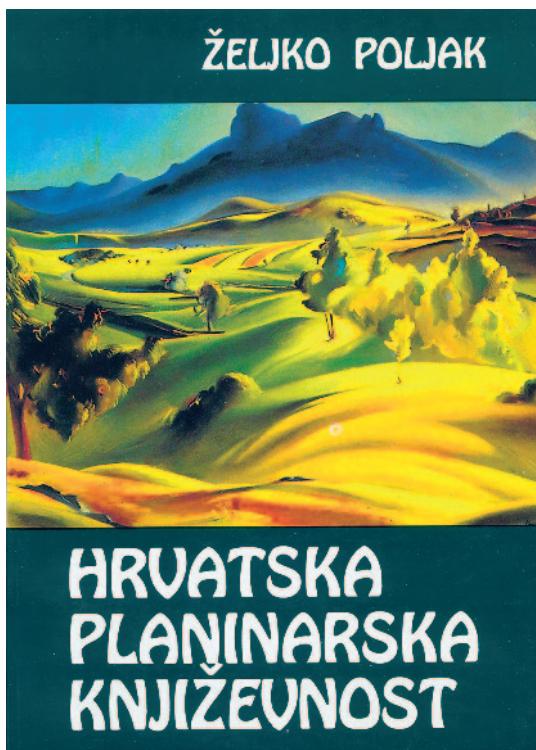
Sljedeći period obuhvaća razdoblje između Prvog i Drugog svjetskog rata. U tom je razdoblju prevladavala romantička motivacija, a planinarske fascinacije su prihvaćene u širim društvenim slojevima. Istodobno je to vrijeme aktivne suradnje hrvatskih planinara s planinarima u drugim zemljama Jugoslavije. To je vrijeme posebne planinarske veselosti i oblikovanja kulture planinarskog ponašanja. Svjedočanstvo o tome su mnogobrojni članci iz antologije »Hrvatska planinarska književnost«. Valja još spomenuti da je u to vrijeme počela i potraga za drugim sredstvima za izražavanje i dočaravanje planinskih ljepota. Zbog toga se javlja pokret planinarske fotografije, a ljepota planina postaje sve češće nadahnuće za slikare. U to vrijeme došlo je i do proširenja organizacijskih okvira Hrvatskog planinarskog društva i razvijanja planinarstva na sve većem prostoru Hrvatske.

Zadnje od izdvojenih razdoblja obuhvaća vrijeme poslije Drugog svjetskog rata. To je vrijeme rađanja novih kvaliteta u doživljaju planina (pogotovo stijena) te skokovitog razvijanja ekspedicionalizma i alpinizma. Istodobno je to razdoblje uključivanja hrvatskih planinara u različite svjetske akcije. Također se razvija i smisao za zaštitu prirodnih vrijednosti planina.

Tijekom 19. i 20. stoljeća planinarstvo je postalo integralni dio hrvatske kulture. Razvitak planinarstva na hrvatskom prostoru bio je povezan s upoznavanjem planina u drugim europskim zemljama. Planinarske su tendencije u Europi mnogo utjecale i na planinarska zbiranja u Hrvata. Treba ovdje istaknuti pravu poplavu oduševljenja planinama u 16. stoljeću, posebno u talijanskim zemljama, a prije svega utjecaj romantičkog shvaćanja prirode i slavenofilskih tendencija, na primjer tendenciju upoznavanja vlastite zemlje. Trudila sam se da u svojim razmatranjima pokažem spomenute veze.

Knjževni dosezi u hrvatskom planinarstvu

Drugo je poglavlje potpuno posvećeno planinskim temama i motivima u hrvatskoj književnosti. To je najveće poglavlje u ovom magisterskom radu jer je obuhvaća analizu i interpretaciju mnogih dijelova hrvatske književnosti. Neprocjenjiva pomoć u tome bila mi je

Antologija »Hrvatska planinarska književnost« izdana 1994. godine

antologija »Hrvatska planinarska književnost« dr. Željka Poljaka. U tu knjigu uvršteni su planinarski tekstovi različite književne vrijednosti – osciliraju od umjetnički vrhunskih djela do početničkih pokušaja. Najveći raspon kvalitete je u podvrsti putopisa. Ipak, djela koja nemaju veće umjetničke vrijednosti interesantno su svjedočanstvo shvaćanja i doživljaja planina.

Pregled i analiza tekstova uvrštenih u antologiju bila je temelj za prezentaciju hrvatske planinarske književnosti. Osim toga sam načinila pregled djela pisaca najvećega ugleda u hrvatskoj književnosti (posebno ona djela koja sam upoznala tijekom studiranja), s obzirom na prisutnost planinskih motiva. Obratila sam pažnju na planinske motive u književnosti za djecu. Poglavlje sam počela općim razmatranjima o funkciranju planinskih tema i motiva u književnosti, a zatim sam pisala o zanimljivim tekstovima i djelima te o raznolikosti interpretacije planinske stvarnosti u onim djelima. Trudila sam se da prikažem različite

Grossglockner, ulje na platnu Adriana Horvata

načine interpretacije planina u vezi s poviješću i evolucijom književnosti. Riječ je o različitim tendencijama, ovisno o razdobljima u povijesti književnosti.

Analizu i interpretaciju planinskih motiva razvrstala sam u tri razdoblja:

- razdoblje stare hrvatske književnosti (do ilirskog preporoda)
- razdoblje književnosti 19. stoljeća
- razdoblje književnosti 20. stoljeća

U tako zacrtanim okvirima posvetila sam pažnju pojedinim tendencijama u književnom predstavljanju prirodnih motiva i krajolika, dakle predstavljanju planina na romantički ili impresionistički način. Primjetila sam neke sličnosti u »planinskim« tekstovima razlikovanih razdoblja (posebno u odnosu prema planinskoj stvarnosti) koje sam naglasila uz pomoć dekorativnih fraza u naslovima razlikovanih razdoblja. Na takav način odabrala sam niže navedene naslove:

- U pustinji divljih gora... Slike i značenja planina u staroj hrvatskoj književnosti
- Divna gorostasna narav... Planine u hrvatskoj književnosti 19. stoljeća
- Hipnotična moć vrhova... Planinski motivi u hrvatskoj književnosti 20. stoljeća.

Valja reći da je u planinama našao inspiraciju velik broj hrvatskih književnika. Najstariji od analiziranih i interpretiranih tekstova je

ulomak iz pjesme »Pozdrav izvoru« Feronje I. Česmičkoga (Iannusa Pannoniusa), koja je napisana na latinskom jeziku, ali ju je preveo Nikola Šop. Ova je pjesma zanimljiva zbog entuzijastičkog doživljaja onda još rijetkog odnosa prema planini. Kao drugo djelo, ipak bitnije za hrvatsku književnost (kao i za način književnog predstavljanja planina) analizirane su »Planine« Petra Zoranića. Posljednji od prikazanih tekstova je ulomak kajkavske pjesme u prozi Mire Šincek, najmlade autorice predstavljene u antologiji.

Raznolikost inspiracije odražava se na oblicima književnog stvaralaštva, počevši od pastoralnih idila pa do pjesama napisanih pred potresnom ljepotom planina, njihovom snagom ili strahotom. Planinski motivi kao i knjige posvećene isključivo doživljaju planina javljuju se u stvaralaštvu uglednih hrvatskih pisaca, također u stvaralaštvu za djecu. Planina služi nerijetko »čistoj« poeziji i prozi kao metafora, ali također i kao stvarna inspiracija, posebno za pisce koji su bili aktivni planinari. To se posebno tiče Franje Markovića i Augusta Šenoe. S obzirom na mnogobrojne planinske motive kao i različitost interpretacije planinske prirode, valja istaknuti stvaralaštvo Vladimira Nazora. Planine služe književniku kao metafora i stvarnost, pa čak u planinskim metaforama osjećamo blizinu i vitalnost planinske prirode. Snažni estetski do-

Planine su neodvojiva komponenta hrvatskog krajolika. Dakako da je prisutnost planina na razmjerno velikom području Hrvatske ostavila trag u kulturi Hrvata te da je njihova snaga i ljepota bila nadahnuće za hrvatske mislioce i stvaratelje

življaji nalaze se i u djelima novijih hrvatskih pjesnika, na primjer Nikole Šopa, Zlatka Tomićića i Ljerke Car-Matutinović.

Emotivni doživljaji planina posebno su izražajno zabilježeni u pjesmama u prozi, u kojoj prednjače spisateljice, na primjer Zdenka Marković i Mira Šincek. Valja istaknuti da u hrvatskoj planinarskoj književnosti – slično kao u Poljskoj – prevladava visok stupanj ozbiljnosti, a ima i drugih sličnosti. Jedna od njih je često povezivanje planinskih motiva s rodoljubnom tematikom, posebno u tekstovima iz 19. stoljeća. Druga od spomenutih sličnosti je obogaćenje planinske književnosti tekstovima nadahnutim »penjačkim« stavovima i gledištima.

Na kraju razmatranja o hrvatskoj planinarskoj književnosti spomenula sam zanimljivu planinarsku i književnu manifestaciju, naime mladu tradiciju Susreta pjesnika-planinara na Sovskom jezeru na Dilju (od 1997.).

O planinskim motivima

U trećem sam poglavlju pisala o planinskim motivima u hrvatskom umjetničkom stvaralaštvu. U ovom sam poglavlju istaknula dva manja dijela. U prvom dijelu sam predstavila likovne interpretacije planina dok sam u drugom dijelu pisala o utjecaju planina na hrvatsku glazbu. Prvi dio ovog poglavlja je posebno zanimljiv zbog vizualnog obogaćenja razmatranja. Taj je dio napisan uglavnom na temelju monografije »Planine u hrvatskom slikarstvu«, koju je uredio Željko Poljak. Ta je monografija, kao i antologija »Hrvatska planinarska književnost« nastala prilikom 120. obljetnice osnivanja Hrvatskog planinarskog društva (sada Hrvatski planinarski savez). U monografiji su predstavljene reprodukcije planinskih slika kao i podaci o autorima predstavljenih slika. Ostale sam podatke tražila u člancima i drugim književnim i internetskim izvorima s područja likovnih umjetnosti.

Motiv planina, iako nesamostalan i drugorazredan, pojavio se već u stvaralaštvu poznatog hrvatskog minijaturista Julija Klovića, u vezi s religioznim i mitološkim temama (slično kao što se događalo u stvaralaštvu drugih europskih umjetnika). Značajni radovi hrvatskih slikara s planinskim motivima pojavili su se na početku 20. stoljeća, kad su se u hrvatskom slikarstvu pojavile impresionističke i simbolističke tendencije. To se posebno tiče planinskih slika Clementa Menci Crnčića i Otona Ivekovića. Primjer toga je povjesna slika Otona Ivekovića »Smrt kralja Petra Svačića u Gvozdu«.

Najviše slika s planinskim motivima nastalo je poslije Drugog svjetskog rata. Osim tendenciji »povratka k redu u prirodi« i fascinacijama masivnim oblicima planina kao izraza prirodne snage i vitalnosti, na neke slikare djeluje ljepota zavičajnih planina. Uočljiva je sklonost nekih slikara prema slikanju omiljenih planina. Tako je u slučaju Vladimira Varlaja i Anke Krizmanić. Varlaj je stvorio cijeli ciklus s planinom Klek, koji neki slikarski kritičari uspoređuju s ciklusom slika Paula Cezannea posvećenom planini Sainte-Victoire. Anku Krizmanić smatra se slikaricom Oštrea i Medvednice, a njezin golemi opus obuhvaća i zanimljive crteže, posebno karikature.

Naravno, trudila sam se da pokažem planinske slike u vezi sa stilskim tendencijama. Na mnogim planinskim slikama su uočljivi utjecaji stilskih tendencija, posebno na slikama akademskih slikara. Osim njih, planinsko stvaralaštvo obogaćuju i djela slikara amatera. Vrlina tih djela je raznolikost motiva. Neki su od amaterskih slikara postali samostalni umjetnici sa sebi svojstvenim stilom, potezom kista, a svakako i izborom motiva. Tako se dogodilo u stvaralaštvu Karla Posavca, slikara Velebita i Like. Ako je riječ o slikanju Velebita i Like valja spomenuti da je onaj izuzetni planinski prostor postao područje za interesantne likovne manifestacije

i poduhvate. Valja tu navesti slikarsku skupinu »Likana« (u koju se uključio K. Posavec), a također i Likovnu koloniju »Velebit«.

Planinski motivi su prisutni i u slikama hrvatske naive no ipak pojavljuju se razmjerno rijetko. U potragama napravljenim za potrebe ovog poglavlja pronašla sam neke »naivne« interpretacije planina koje su izraz ljubavi prema zavičajnom krajoliku.

Planine u glazbenom izričaju

Pitanje planinskih motiva u hrvatskom glazbenom stvaralaštvu nije dosad postalo predmet monografije slične onim o planinarskoj književnosti i planinarskim slikarstvu. Zbog toga sam morala tražiti informacije i druge potrebne podatke u različitim knjigama i člancima s područja glazbenog stvaralaštva. Ovaj je dio rada postao na temelju »Kratke povijesti hrvatske glazbe« Stanislava Tuksara kao i nekih tekstova iz antologije »Hrvatska planinarska književnost«, na primjer članka »Dileme oko nastanka popijevke Vila Velebita« Vladimira Jagarića. Osim toga važan je izvor podataka bila internetska stranica Društva hrvatskih skladatelja.

Za proučavanje planinskih motiva u hrvatskom glazbenom stvaralaštvu iskoristila sam definiciju i klasifikaciju planinske glazbe. Spomenuto klasifikaciju koriste poljski autori Maciej Pinkwart i Lidia Dlugolocka u razmatranjima o utjecaju Tatra na glazbenike.

Glazbeno-planinska djela prikazala sam u okvirima niže navedenih glazbenih vrsta i podvrsta »planinske« glazbe:

- glazba nastala pod neposrednim utjecajem planina
- glazba nastala pod utjecajem glazbenog folklora iz planinskih područja
- skladbe koje su motivirane susretom s planinama, ali nisu interpretacija planinskih osjećaja i doživljaja, ni gorštačke glazbe (o njihovim vezama s planinama saznajemo samo iz naslova ili deklaracije glazbenika)
- uglazbljene tekstove o planinama i planinarjenju (pjesme, stihovi).

Najstariju tradiciju imaju narodne pjesme o planinama. Neke od njih su i veoma popularne, na primjer koračnica »Vila Velebita«, koja je popularna planinarska himna i rodo-

ljubna pjesma Hrvata. Mnogo je umjetnički obrađenih pjesama iz Like, a ima i pjesama u kajkavskom dijalektu. Planinski se motivi nalaze čak u nekim pjesmama koje izvode dalmatinske klape.

Razmjerno česta su također nadovezivanja na strukture narodne gorštačke glazbe. U tome prednjači ugledni hrvatski skladatelj Jakov Gotovac. Mnogobrojni planinski motivi nalaze se također u opusu Josipa Štolcera Slavenskog.

Prilikom predstavljanja glazbe utemeljene na gorštačkom folkloru valja spomenuti muzikologe Franju Ksavera Kuhača i Vinka Žganeca, koji su se istaknuli na području skupljanja hrvatskog glazbenog folklora. Zanimljivo je spomenuti i da su neki od rezultata folklornih proučavanja Franje Kuhača navedeni u raspravama poljskih muzikologa, na primjer u slučaju predstavljanja gorštačkih napjeva i glazbala (na primjer, u raspravama Adolfa Chybilskoga).

Razmjerno često inspiraciju pruža glazbeni folklor Dalmatinske zagore, Like te Zagorja. Izuzetna je planinska glazba Miroslava Berte, polke i valceri. Njegove su skladbe nastale većinom pod utjecajem alpske glazbe, a svojim se naslovima nadovezuju na planinarski život.

Planinske motive možemo naći u okvirima svih vrsta glazbe, no utjecaj planina posebno je uočljiv u zborskim skladbama – planinski motivi najzastupljeniji su u toj glazbenoj kategoriji. Sa zborskog glazbom je također povezana glazbena manifestacija »Panfest« koja se održava već nekoliko godina u Gorskem kotaru (Ravna Gora).

Stazama hrvatske kulture

Završni dio magistarskog rada posvećen je sumiranju i uopćenju najbitnijih činjenica i pojava te posebno prikazu značenja izabralih planina u hrvatskoj kulturi, posebno Velebita kao »svete planine« Hrvata. Na kraju moram spomenuti da sam pri pisanju ovog rada imala pomoć urednika časopisa »Hrvatski planinar« koji je izrazio želju da ga pročita, barem u nekom dijelu. Prilikom pisanja magistarskog rada upoznala sam mnogo zanimljivih pojava i činjenica iz hrvatskog planinarstva kao i iz područja hrvatskog književnog i umjetničkog stvaralaštva. Zbog toga ocjenjujem taj trud kao zanimljivo putovanje stazama hrvatske kulture.

Schöckl – mali izlet na »gracersko« Sljeme

Kako je biti planinar u Austriji

Vanja Radovanović, Zagreb

G otovo svaki grad na ovome svijetu ima neku svoju »kućnu planinu« ili »kućno gorje« (njemački jezik poznaje upravo takvu složenicu, »Hausgebirge«, koja je u širokoj upotrebi), omiljeno mjesto za odmor, šetnju i izlet za stanovnika toga grada, od izletnika do planinara. Ni naši gradovi nisu iznimke – Zagreb ima svoju Medvednicu okrunjenu Sljemetom, Split ima u zaleđu Mosor i Kozjak, a Rijeka svoj Platak, Obruc i Učku. Čak je i Osijek, kolikogod se nalazio u ravnici, na neki način povezan s Jankovcem na Papuku. O tim se

planinama više-manje sve zna, gdje je gužva, a gdje nije, gdje se može dobro jesti, gdje je dobro mjesto za roštilj, kamo idu umirovljenici, a kamo mladež. Ipak, te su informacije obično poznate samo stanovnicima toga grada, ali ne i njegovim gostima. Jasno, njima su na raspolaganju planinarske karte i vodiči, turističke knjizice i informativni centri, ali to nije to - pravu informaciju iz ruke lokalnog stanovnika može nadomjestiti samo uvid u situaciju iz prve ruke.

A meni je ovoga proljeća palo na pamet kako bi bilo zanimljivo vidjeti kakva je atmo-

VANJA RADOVANOVIC

Schöckl s juga

Ovako Schöckl vide ptice, zmajari i padobranci

Situacija u Grazu prilično je slična zagrebačkoj – istina, do podnožja Schöckla ne može se tramvajem, no opet je dovoljno blizu da se do njega može skoknuti čak i na dvosatnu ili trosatnu šetnju

sfera na »gracerskom Sljemenu«, na vrhu Schöcklu (1445 m), najvišem vrhu u bližoj okolini Graza u nedalekoj nam Austriji. Budući da sam tijekom proteklog desetljeća nekoliko godina živio u Beču, imao sam priliku iz prve ruke vidjeti kako izgledaju bečka »kućna brda«, no tamošnja situacija je donekle različita od zagrebačke – tik do grada nalaze se tek niski brežuljci Wienerwald-a, dok su više planine ipak na većoj udaljenosti. Situacija u Grazu prilično je slična zagrebačkoj – istina, do podnožja Schöckla ne može se tramvajem kao u Zagrebu, no opet je dovoljno blizu da se do njega može skoknuti čak i na dvosatnu ili trosatnu šetnju. Postoje i druge sličnosti – i na najvišem vrhu Schöcklu postoji sva sila različitih infrastrukturnih objekata, od različitih televizijskih i komunikacijskih tornjeva (na Schöcklu ih ima čak nekoliko), žičare i vojnih objekata, do planinarskih domova i gostonica.

Osim toga, želio sam ponovno malo osjetiti kako je to biti planinar u Austriji. Od 1994. do

2000. bio sam član Austrijskoga alpskog udruženja (Oesterreichische Alpenverein, OEAV) i koristio sam razne pogodnosti koje mi je omogućavalo članstvo, ali i pogodnosti koje je za planinare priređivalo samo austrijsko društvo – a ono je vrlo senzibilizirano za potrebe planinara jer je planinarstvo u Austriji, moglo bi se reći, nacionalni sport i OEAV se ponosno dići time što je to jedna od najjačih i najbrojnijih građanskih udruga u toj zemlji.

Izletnički

Nakon teoretskog uvoda krenimo sad zajedno na pravu stvar, na izlet!

Izlet je izgledao otprilike ovako: iz Zagreba sam krenuo ujutro, autom kod Graza skrenuo prema Beču, sišao na izlazu Gleisdorf-West (oko 20 km nakon Graza) i zatim slijedio putokaze za St. Radegund, mjesto koje se nalazi ispod samog brda. Od tamo cesta vodi još dalje, do prijevoja Schöcklkreuz na 1125 metara, gdje sam parkirao. Inače, i na sam vrh brda vodi

cesta, no zatvorena je za promet, a oni koji ne žele gore pješice, mogu doći suvremenom žičarom – koliko sam vido, ona je prilično u upotrebi jer je na vrhu bilo mnogo više turista nego planinara.

Na prijevoju, pored male kapelice, nalazi se i stup sa svom silom planinarskih putokaza. Mene su zanimala dva, za puteve 730/06 - prema glavnom vrhu i domu Stubenberghaus i 730/22 – prema istočnom vrhu. Obje markacije vode prvih desetak minuta istom širokom stazom koja podsjeća na naše sljemenske, no na raskrižju sa šumskom cestom markacije se razdvajaju. Ona prema planinarskom domu vodi još malo cestom, koja vrlo brzo izbija na ogromnu prosjeku na kojoj je šuma potpuno uništena sjećom – grane, izvaljeni panjevi, grmlje... sve je to razbacano i izgleda kao da je tu pao meteorit. Markacija se odvaja od ceste i vodi točno posred te stravične, ogoljene padine (dakle, nekad je tu bila ugodna šumska hladovina!), doseže šumu na drugom kraju prosjeke, zatim ubrzo ponovno doseže drugu šumsku cestu i njome prilično brzo stiže do gornje stanice žičare te do samog doma – sve zajedno malo manje od sat hoda od parkirališta, no staza je, zbog te široke prosjeke, sada potpuno neutraktivna. Usprkos tome što je prosjeka omogućila

vidik na sve strane, pogledi se umjesto na vrhovima u daljini zaustavljaju na izvaljenim stablima i panjevima i toj »rani« na brdskoj padini.

No, kako sam odlučio da će se popeti težom stazom, a spustiti lakšom, krenuo sam za markacijom prema istočnom vrhu, stazom koja je mnogo rijeđe posjećena... i to s razlogom. Naime, ta se staza žestoko uspinje strmom padinom, prvo kroz spomenutu prosjeku, a zatim i kroz šumu, a na nekim je stjenovitim mjestima nužna i upotreba ruku. Ništa posebno opasno (ako izuzmemo poneki klizavi, blatni kamen), ali prilično naporno. No, ovako se barem vrlo brzo odlazi s opustošene padine u carstvo šume, među šumske cvijeće, pjev ptica i do poneke zanimljive manje stijene. Usput sam naišao i na jednu jamu i na nekoliko ugodnih mjesta za odmor usred šume, no već sam za 50 minuta nakon polaska bio na istočnom vrhu (»Ostgipfel«). Vrh je travnat i, za razliku od glavnog vrha, »okićen« samo jednom antenom. Na vrhu nisam bio sam – bilo je tu i nekoliko desetaka paraglajdera, koji su u tom trenutku čekali povoljan vjetar za polijetanje.

Od istočnoga do glavnog vrha i planinarskog doma, žičare i svega ostalog ima tek 15 minuta laganog hoda po valovitoj visoravni i

Ovako Schöckl vide ptice, zmajari i padobranci

Kao i na Sljemenu kod Zagreba – odašiljač na vrhu

začas sam bio tamo, usput prošavši ispod trase žičare, ali i suvremene »sanjkaonice«, odnosno staze tipa »luna park«, na kojoj se zainteresirani spuštaju velikom brzinom niz padinu (ta se staza zove »Hexenbahn«, tj. vještičja pruga).

Što se doma tiče, on je školski primjer kako se od starog (originalni dom izgrađen je 1890.) može napraviti nešto novo i vrlo funkcionalno, a da opet izgleda tradicionalno. Preuređenje je napravljeno prije nekoliko godina i izvana dom izgleda gotovo originalno. Tek nekoliko detalja, kao što je staklena ograda koja štiti od vjetra goste na klupama terase, odaje suvremenu izvedbu. Unutra je sve uređeno u stilu suvremenog pansiona, od šanka s ogledalima pa do tip-top WC-a.

S obzirom na to da vjetar nije bio toliko jak, a tu i tamo je kroz tmurne oblake ipak provirivalo i sunce, odlučio sam se ipak za terasu, pojeo veliku porciju guste juhe (4,25 eura) i još ponešto iz ruksaka, slušao glazbu s razglaša i na kraju se čak izvalio u Almdudler (poznata austrijska marka bezalkoholnih pića) ležaljku rastegnutu uz dom. Prava idila, baš sam se lijepo opustio! No, nakon pola sata nebo se natmурilo i začuo se grom iz daljine. Oooo, vrijeme je za povratak!

Razmišljao sam ne bih li se još malo prošetao po vršnoj visoravni, no čim sam došao do samog vrha i TV-odašiljača (visine 95 m) i uočio crne oblačine koje su stizale sa zapada, odluka je bila jasna: najkraćim putem dolje. Nakon pet minuta šumske ceste i još deset minuta šumskog puta došao sam na onu već spomenutu projektu. Ambijent je tu nosio »nula bodova«, crni oblaci također... i za 25 minuta od doma već sam bio kod auta i presvlačio se uz prve kapi kiše.

Socijalno

Nakon izleta uputio sam se prema Grazu kako bih obavio neke svoje poslove i usput prikupio još malo informacija o tome kakav je sada odnos prema planinarima, deset godina pošto sam se odselio iz Austrije. Zabilježit ću tek tri crtice koje vrlo dobro ilustriraju društvenu klimu u Austriji i položaj planinarstva u njihovom društvu.

Tijekom boravka u gradu zavirio sam u nekoliko knjižara i doslovno svaka od njih imala je dobar izbor planinarskih karata i literature - projek je bio barem desetak različitih planinarskih karata (a neke su imale i mnogo više od toga) - te veliki assortiman planinarskih vodiča

od nekoliko izdavača. Nijedna knjižara nije bila bez najmanje dva do tri različita izdanja planinarskih karata okoline Graza te pripadajućih vodiča. Usporedite to s time koliko lako (odnosno teško) u Zagrebu možete nabaviti planinarsku kartu Medvednice, koju izdaje samo jedan izdavač u čitavoj Hrvatskoj.

Prostорије grazerske podružnice Austrijskoga alpskog udruženja nalaze se tek koju minutu od glavnoga gradskog trga, u vrlo prometnoj ulici, a izgledaju poput bilo koje suvremene knjižare. Ljubazna djeLATnica odgovara na sva pitanja, prodaje planinarsku literaturu, obavlja učlanjivanje, no radno vrijeme je razmijerno kratko (samo do 14 sati), kraće nego našeg ureda HPS-a.

Na žalost, i u ovome pogledu (lokacija središnjeg ureda) kaskamo za austrijskim kolegama. Bilo bi lijepo kad bi postojao središnji planinarski punkt u srcu Zagreba, recimo na loka-

Planinarski putokaz na Schöcklu

ciji sličnoj onoj koju ima HPD »Zagreb-Matica«, koji bi bio otvoren u uobičajeno uredsko radno vrijeme i nudio sve te usluge kao u Grazu.

A najveće iznenadenje, čak i za mene navikloga na blagodati podrške planinarima u Austriji, bilo je otkriće planinarskih letaka na koje sam naišao u prostoru Mobilzentrale Graz,

Zimski vidik sa Schöckla

Najlakši i najbrži prilaz na vrh – žičarom

ureda posebno osnovanog kako bi građanima i gostima što više olakšao upotrebu javnog prijevoza u Grazu i čitavoj Štajerskoj. Naime, čitav jedan zid (!) njihovog prostora bio je prekriven raznim lecima koncipiranim tako da jedan letak obraduje jedno planinarsko odredište na način da se građanima prezentiraju sve mogućnosti kojima se pomoću javnog prijevoza (vlak, autobus) mogu organizirati posjeti tom odredištu. Tih je letaka bilo više desetaka i »pokrivali« su sva iole značajna brda i vrhove Štajerske i to u detalje: s voznim redovima, opisima puta, izvadcima iz planinarskih karata, kontaktima (telefonskim brojevima, e-mail adresama) pojedinih objekata (planinarskih domova, gostionica, željezničkih stanica itd.)... U takvome okruženju zaista nije teško organizirati izlet bilo kamo!

Zaključno

Nakon svega ovoga teško je izvući neki originalan i dosad nepoznat zaključak. Svi znamo da je u Austriji (Sloveniji, Češkoj, Slovačkoj... da ne nabrajam dalje) planinarstvo jednostavno dio nacionalne kulture, identiteta i načina života, dok to kod nas, budimo iskreni, ipak nije slučaj. I to je objektivna činjenica koju ne možemo zanemariti.

Usto, velika je šteta što domaći turistički krugovi, koji su uz planinare najzainteresiraniji za razvoj planinarstva i svih pratećih djelatnosti, još uvijek tek stihjski promoviraju planinarstvo i čini se da je njegova promocija ipak više odraz osobnih sklonosti turističkih djelatnika u pojedinim sredinama, a ne dio opće nacionalne turističke politike.

A mi planinari? Mislim da je i kod nas prisutan samo entuzijazam pojedinaca i pojedinih manjih skupina, dok nedostaje zajednička inicijativa i akcija koju bi trebali poduprijeti i svi širi društveni krugovi. Mislim da je to ipak i širi društveni interes. Planine i priroda su nam prekrasni, pokažimo to onda ljudima na primjeren (kontroliran, prikladan, ekološki, suvremen itd.) način!

Internetski posjet

Oesterreichische Alpenverein, OEAV: www.oeav.at

OEAV, sekcija Graz: www.oeav.at/graz

Brdo Schöckl: www.schoeckel.at

Stubenberghaus: www.stubenberghaus.at

Mobilzentrale Graz: www.mobilzentrale.at

Popis letaka s uputama za izlete javnim prijevozom (moguće ih je prenijeti na svoje računalo i isprintati!):

www.verbundlinie.at/freizeit/wandern.php

Planinarski doživljaji na otoku Kreti

Vilena Kašuba, Samobor

Kada sam prijateljima pričala kamo će se uputiti ovo ljeto, mnogi su me s čudežnjem pitali: »Planinarenje po Kreti? Kako, pa zar tamo ima planina?« »Ima, ima, i to vrhova viših od 2000 metara! Pogledajte karte, pa se uvjerite sami!«

Moram priznati da me nije trebalo mnogo nagovarati. Gledala sam kratak dokumentarni film o Kreti, a tu je i »sveznajući« internet! Odluku nije bilo teško donijeti.

Kreta je najveći grčki otok i drugi po veličini (nakon Cipra) u istočnom Sredozemlju. Nalazi se na stjecištu triju kontinenata: Europe, Azije i Afrike i kolijevka je jedne od najstarijih europskih civilizacija - minojske civilizacije. Geografski gledano, to je planinski otok, poznat po visokim planinama koje se protežu od zapada prema istoku. Tri su glavne skupine planina: Bijele planine (Lefka Ori - visine do 2452 m), planine Idi (visine do 2456 m) i planine Dikti (visine do 2148 m). Zahvaljujući planinama Kreta je bogata i prirodnim visoravnima, od kojih su najsljekovitije Lasithi (850 m), Omalos (2,5 km u promjeru, 1050 - 1300 m), Asfikon (1 km u promjeru, 700 m) i Nidha (1,5 km u promjeru, 1400 m), špiljama i klancima. Geološki gledano, stijene su vapnenačke ili dolomitne, a ostalo su starije metamorfne stijene. Vapnenac je uglavnom iz razdoblja jure, krede i eocena. Najviše su planine Idi s vrhom Psiloritisom (2456 m) u središnjem dijelu otoka.

Na put smo krenuli 20. lipnja s Brnika u Sloveniji, izravnim letom do Herakliona. Put je isplanirao Bruno Šibl iz HPD-a »Zagreb-Matica«, a organizacijsku potporu pružila je agencija VMD. Na terenu, na Kreti, organiza-

tor je bio Nizozemac Teo, koji već godinama živi u Hanii i ima svoju turističku agenciju.

Na put nas je krenulo trideset troje. Bilo nas je iz raznih zagrebačkih društava, a priključili su nam se i planinari iz Rijeke i Siska.

Za zagrijavanje smo krenuli s kulturom. Kretsku avanturu započeli smo razgledom

Na putu za Gigilos

Herakliona, po veličini četvrtoga grada u Grčkoj. Bili smo tako u luci u kojoj je stara venecijanska tvrđava Castello del Melo, u središtu grada vidjeli Fontanu lavova, koja je završetak jednoga kraka akvedukta, te posjetili i razgledali arheološki muzej, s brojnim nalazima iz Knossosa, Archanesa, Phaestosa, Zarosa i drugih arheoloških nalazišta na Kreti. Muzejska zbirka predstavlja razdoblje od nekoliko tisuća godina, od minojske ere do kasnijih razdoblja.

Idući smo dan obišli Knossos i čuvetu palaču te čuli zanimljivosti, mitove i legende o toj drevnoj palači. Mnogo je toga rekonstrui-

rano, pa je malo teško razlučiti što su originalni ostaci, a što kopije, ali želja je restauratora vjerojatno bila što bolje prikazati današnjem posjetiocu sjaj i veličinu minojske civilizacije. Iz Knossosa smo otišli u Haniu (ili Chaniu), čije smo znamenitosti razgledavali uz pomoć vodičice Sebastiane.

Sljedeće jutro krenuli smo u planine, na visoravan Omalos. Put je to od nekih 70 km u brda, po vijugavoj cesti, tako da smo morali krenuti veoma rano. Naš je cilj toga dana bio 2080 metara visok vrh Gingilos u Bijelim planinama. Polazna je točka za vrh na visini od 1250 metara, a zove se Xyloskalo (doslovni prijevod:

Geografski gledano, Kreta je planinski otok, poznat po visokim planinama koje se protežu od zapada prema istoku. Tri su glavne skupine planina: Bijele planine, planine Idi i planine Dikti

Pješačka staza kroz klanac Samaria

Drvene stepenice). Tu su nas dočekali vodiči Bernard i Teo. Uspon u početku vodi zavojitom stazom s pogledom na vrh i sedlo preko kojeg moramo proći, i dolje desno, prema klancu Samaria, što je bio naš cilj sutradan. Do sedla je stigla cijela skupina, a onda smo se podijelili na one koji idu na vrh i one koji se odmaraju na sedlu čekajući povratak prve skupine.

Nakon kratkog predaha krećemo do sljedećeg prijevoja, odakle vidimo cilj svojeg uspona. Informacije o trajanju uspona na vrh različite su pa se kod nekih javljaju sumnje u vlastite snage i ostaju na tom sedlu, a mi ostali, s vodičima na čelu, nastavljamo. Iako nam je s prijevoja izgledalo da će biti mnogo penjanja, nije bilo strašno - za samo 17 minuta bili smo na vrhu. Vrh je označen križem, kao mnogi alpski vrhovi, ali je, kako Teo reče, horizontalni dio križa uništilo vjetar, pa je kao oznaka vrha ostao samo stup. U podnožju je stupa mala kutija koja nalikuje na kutiju za žig, no umjesto žiga, unutra je bilo nekoliko svijeća, vjerojatno zahvale penjača za uspješan uspon.

Naša se mala ekipa nije dugo zadržala na vrhu, no ostatak ekipe nagradio se malo na vrhu ponekim zalogajem. Ponovno smo se skupili na prijevoju i krenuli natrag, do Xyloskala. Putem sam i malo slikala - nisam mogla odoljeti zanimljivim motivima, kamenju,

vjetrom oblikovanim izbijeljenim stablima čempresa, raznim biljčicama.

Od Xyloskala vratili smo se kombijem na plato Omalos do svojega planinskog hotela. Tu smo prespavali, a onda rano ujutro krenuli ponovno do Xyloskala, jer je tamo ulaz u klanac Samaria, najdulji i najdublji klanac u Evropi (prema nekim izvorima dugačak je 16, a prema drugima 18 km). Taj je klanac tisućama godina služio kao utočište stanovnicima Krete pri bijegu i obrani od napadača. To je jedini nacionalni park na Kreti (proglašen je 1962.). Spust započinje na nadmorskoj visini od 1250 m, a završava na morskoj razini.

Doživljaj je iznimski. Put se započinje strmo spuštati po tzv. Drvenim stepenicama (Xyloskalo). U prvom dijelu prolazimo stoljetnom šumom brucijskog bora, velikih čempresa i platana. Taj je dio puta po nekim izvorima i najteži jer se treba spustiti oko 1000 metara na kilometar duljine. Nakon toga silazak postaje blaži.

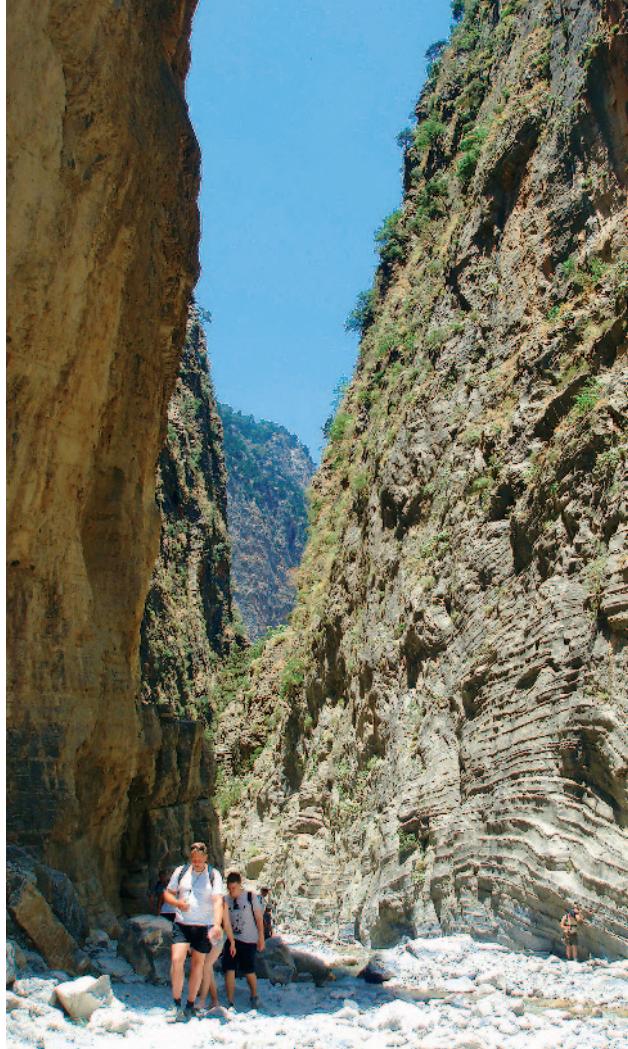
Staza slijedi riječno korito. Uz raznovrsnu vegetaciju, klanac je poznat i po planinskoj divokozи - kri-kri. Kažu da je se još može vidjeti, ali uz toliki »promet« vrlo teško (kažu da u sezoni klancem dnevno prođe i do 2000 ljudi).

Duž puta su na više mjesta odmorišta i izvore pitke vode. Na pola puta nalazi se napušteno selo Samaria. Tu su nekoć živjeli drvosječe i stočari. U selu je stara bizantska crkvica Ossa Maria s drevnim freskama. Smatra se da i ime klanca potječe od imena crkvice.

Prema kraju se klanac suožava u prolaz širok jedva nešto više od tri metra. Taj se prolaz zove Željezna vrata. Mjesto je doista impresivno jer se stijene uzdižu s obje strane kojih petstotinjak metara (prema nekim izvorima i do 650 metara) u visinu.

Stijene su veličanstvene, pravi raj za geologe! Nabiranje planina odvijalo se u svim smjerovima, okomito, vodoravno, vijugavo. Jednostavno je nemoguće ne pokušati sve to ovjekovječiti fotoaparatom. Jedino što treba zastati i snimati, jer pad zbog prirode terena može biti veoma nezgodan.

Kako silazimo sve niže, mijenja se i ambijent, drveće dopunjavaju ružičasti oleandri. Sve izgleda nestvarno u tom carstvu kamena i vode

Najuži dio klanaca Samaria

– oleandri izgledaju kao da ih je neki umjetnik postavio upravo na to mjesto. U stijenama sa strane vidi se dokle seže voda u proljeće kad počinje otapanje snijega. I te stijene izgledaju poput tapeta. Da ne povjeruješ odakle sve ne može izrasti smokva ili čempres!

Uz odmore i kratke okrjepe, za nešto malo manje od šest sati stižemo do mjesta Agia Rumeli, starog sela. Odavde ima još oko pola sata do mora. Na toj je dionici puta već jako vruće jer je teren otvoren. Ali i to valja izdržati jer je nagrada uistinu primamljiva - kupanje u moru. Nema većeg užitka, nego nakon nešto više od šest sati hoda nizbrdo skinuti gojzerice i uskočiti u more. Odlično osvježenje!

Društvo se raštrkalo na sve strane. Skupili smo se ponovno u 17:10, Bruno nam je podijelio karte za trajekt i krenuli smo na jednosatnu

vožnju uz obalu, do mjesta Chora Sfakion, našeg sljedećeg prenoćišta.

Sutradan ujutro krenuli smo vijugavom cestom preko otoka do grada Rethymnona na sjevernoj obali. U staroj luci dočekao nas je vodič Stefan i proveo nas gradom. Gradom dominira mletačka tvrđava. Pogledali smo i staru venecijansku luku, uske kamene ulice, fontanu i zgrade iz 16. stoljeća, te džamiju i minaret iz razdoblja turske vladavine.

Šesti dan rano ujutro, u 4:30, bio je dogovoren polazak autobusom do visoravni Nidha (1370 m) i istoimene taverne, odakle počinje uspon na najviši vrh otoka, Psiloritis. Zvuči tako privlačno, ali Taverna Nidha je ruševina, tj. nedovršen hotel. Bilo je planirano da se tu sagradi skijaški centar, ali se odustalo od te zamisli kad je pola posla već bilo napravljeno.

Nakon iskrcavanja iz autobusa te namještanja i provjere opreme, krećemo prema Psiloritisu. Put u početku prati europski pješački put E4. Prvi je dio uspona strm, a zatim je položeniji. Prilaz vrhu preko sedla, do kapelice Timios Stavros, bio je poput hrvanja grčko-

rimskim stilom jer je puhao snažan vjetar pa smo se jedva održavali na nogama. Dobro nam je došla ona silna voda koju smo nosili. Bilo nam je rečeno da putem nema vode i da treba uzeti barem 3 do 4 litre tekućine po osobi. Budući da je bilo oblačno, nismo je toliko popili, ali nam je dobro poslužila kao uteg.

U zavjetrini zidina crkvice, nakon što smo obukli na sebe sve što smo imali u ruksacima (uz put smo se mnogi prisjećali zaboravljenih kapa, traka i rukavica), stisnuli smo se i malo prezalogajili. U međuvremenu se vrijeme proljepšalo. Snažan vjetar rastjerao je oblake pa su se otvorili vidici na sve strane. Fotografiramo se, malo svi zajedno, pa onda u manjim skupinama.

Da se ne bismo vraćali istim putom, vodiči Bernard i Teo odlučili su da se spustimo preko nekoliko snježnih jezika. I to je bio užitak, nekolicina je pokušala i »skijati« na gojzericama. Tu smo vidjeli biljke karakteristične za rano proljeće, one koje se prve pojavljuju nakon otapanja snijega. Među njima su nam najviše pozornosti privukli endemični Crocus

Gole padine Psiloritisa

Na vrhu Psiloritisa

sieberi (Siberijev šafran, endem) i Scilla nana (procjepak). Gotovo sve ostalo bilo je jako bodljkavo i oštro. Neki od sudionika osjetili su to i na vlastitoj koži. Srećom, pri ruci nam je bio antibiotski sprej kojim su sanirane nastale rane.

Osim nas, gore je uz lešinare nalik bjeloglavom supu (ovaj na Kreti je malo manji i malo drugačije boje od našeg cresskog), bilo i mnogo koza i ovaca. One su nam spremno pozirale skačući s kamena na kamen. Spuštajući se, sve smo više uz put nalazili i čudesnu biljku crnog zmaja (Dracunculus vulgaris). U vodičima stoji da je tako otrovan da ga koze i ovce zaobilaze.

Prije silaska do Taverne Nidha, nekolicina nas je otišla s Bernardom do Zeusove špilje (Ideon Andron). Tu je prema legendi boravio Zeus. Nakon silaska čitave grupe do taverne i okrjepe, krenuli smo autobusom natrag do Rethymnona. Još smo se stigli osvježiti u bazenu, jer je more bilo previše valovito (spasilačka služba izvjesila je crvenu zastavu). Nakon večere, kao da nam nije bilo dosta hodanja, otišli smo još u kratku šetnju.

Iduće jutro uputili smo se na visoravan Lasithi (1200 m) u gorju Oros Diki. Došavši do prijevoja, pogledali smo ostatke kamenih vjetrenjača iz mletačkog doba. Vodičica Rene ispričala nam je mnogošto zanimljivo o tamošnjoj povijesti i životu. Kušali smo (barem neki od nas) čaj od diktamosa (*Origanum dictamnos*, endemska vrsta origana koja raste samo na Kreti i koju narod od davina smatra ljekovitim; spominje ju i Hipokrit), a potom smo otišli do špilje Diktaion Andron, u kojoj je prema legendi rođen Zeus. Tu je proveo i djetinjstvo skrivajući se od oca Kronosa. To je prava špilja, geološki gledano veoma stara jer su stalaktiti i stalagmiti veoma bogati, veliki i lijepi.

Obilazak Krete završili smo povratkom u Heraklion i odlaskom na kretsku večeru s tradicionalnim jelima, glazbom i plesom.

Lijepo je to bilo proći i vidjeti! Svima koji su se trudili oko osmišljavanja i organizacije toga lijepog izleta velika hvala. Svakako, doći ćemo ponovno, za nekoliko godina, jer ima još brda koja nismo obišli.

Ćićarijom od Opatije do Buzeta

Mario Poslon, Zagreb

Krenuli smo u novu avanturu. Ovaj nam put cilj nisu bili vrhovi atraktivni zahvaljujući svojoj visini, već smo željeli uzdužno proći Ćićarijom i upoznati sve njezine vrhove između Opatije i Buzeta.

Markacija u Opatiji započinje pokraj pošte, a vodi najprije ulicom Put u Bregi, koja se ravnomjerno uspinje. Bez teškoća njome stižemo do zaselka Kožuli, gdje prestaje javni put i markacija ulazi u šumu. Hodanje šumom je ugodnije, ali se zbog bujne vegetacije na dva-tri mjeseta, tamo gdje treba skrenuti sa širih putova, markacije gube, pa treba pozornije pratiti put, a manje zjakati uokolo.

Dva sata trebala su nam da stignemo do vrha Orjaka (721 m), omiljenog izletišta Opatljaca i Riječana. Vidik s vrha nije baš osobit – vidi se samo udaljena Rijeka i manji dio Opatije – ali je mjesto sasvim ugodno za odmaranje.

Nakon kraćeg odmora i utiskivanja žigova u planinarske dnevниke nastavljamo prema Črnom vrhu. Put uglavnom vodi kroz šumu i nije naporan, ali su nas neugodno iznenadili brojni susreti sa sićušnim gmizavim stvorenjima – krpeljima. Budući da sam na planinarenje krenuo u kratkim hlačama, samo taj prvi dan nakupio sam 15 krpelja. Drugi i treći dan rezultat je bio tek nešto skromniji (4 + 3 krpelja). Dakle, ljudi, za planinarenje po Ćićariji svakako obucite duge hlače jer je to najbolji način da se koliko-toliko zaštите od tih krvopija.

Od Orjaka do šumovitoga Črnog vrha trebalo nam je dva i pol sata hoda. Črni vrh je kontrolna točka, ima žig, ali se ne može pohvaliti lijepim vidikom. Put nas je vodio dalje prema Vodicama, gdje smo planirali obnoviti zalihe vode, no na raskrižju nadomak Vodica zbulile su nas oznake za dulju i kraću varijantu.

BORIS POPOVIĆ

Vodice

Budući da dulji put nastavlja širokim makadamom, a u Poljakovom vodiču piše da je izvor na glavnom putu, uputili smo se tim smjerom, no kako su šumari cijelu Ćićariju od toga dijela pa nadalje »obogatili« makadamskim cestama, snalaženje je bitno otežano. Uglavnom, umjesto da do vode dođemo za dvadesetak minuta, bauljali smo oko sat i pol. Naravno, da je na onome križanju bila ucrtana samo još jedna strelica s oznakom u kojem je smjeru bliže do vode, sve bi bilo mnogo jednostavnije. Putokaz za Vodice ugledali smo tek pod samim vrhom Vodičke grize – izvor je udaljen samo 10 minuta hoda južno od vrha. Izvor je jak i navodno nikada ne presušuje, a voda je čista. Kod izvora je putokaz prema Planiku i Koritim.

Sljedeće nam je odredište Planik, tj. kuća Bončić, koja se nalazi na pola puta. U kući nije bilo nikoga pa smo ispred njezina ulaza postavili šator i uživali u ostacima prekrasnoga dana uz špek i suhe kobasicice. Čak nije bilo ni komaraca da nas ometaju.

U šator smo ušli idilično raspoloženi, nadajući se da ćemo prospavati mirnu noć i lako

Ćićarija je planina koja omeđuje istarski poluotok s istočne strane. Za razliku od Učke, koja je visoka, ali uska i površinom mala planina, Ćićarija je prostrano visinsko područje dugačko oko 30 km

skupiti snagu za drugi, udarni, dan našega planinarenja. No, vrlo brzo šuma je oživjela. Tu smo se noć naslušali krikova raznih životinja, pucanja grana u šumi, dahtanja, čak se nekoliko puta nešto očešalo o šator. Najstrašnije je bilo kada je neki mačkoliki stvor doslovce urliknuo nekoliko centimetara od moje glave s vanjske strane šatora. Ni ja ni Boris nismo bili dovoljno hrabri da provjerimo o kojem je stvoru riječ.

Tek u pet sati ujutro živila je nestala, a šuma ponovno utihnula. Cipele koje smo izuli ispred šatora bile su pomaknute s mjesta na kojem smo ih ostavili. Vjerojatno se njihov miris nije svidio šumskim noćobdijama koji se ondje skupljaju zbog korita punoga vode pored šterne, koje očito služi kao pojilište raznim životinjama čićarijske šume.

Nakon doručka krećemo prema Planiku. Do njega uglavnom vodi makadamski put. Za

uspon do vrha trebao nam je sat i pol. Prvo smo se uspeli na Mali Planik (1259 m), koji vjerojatno ima prekrasan vidik. Naime, mi u vidiku nismo mogli uživati jer su nebo prekrili tmurni oblaci i magla. Ipak smo uspjeli razaznati Učku i s druge strane istaknuti vrh Velikog Planika. Jutro nam je uljepšao pogled na kranjski ljiljan (*Lilium carniolicum*), prekrasan cvijet koji je zaštićen na svim prirodnim staništima. Ponadali smo se da će se nebo razvedriti kad se popnemo na Veliki Planik (1272 m), no naše su želje ostale neispunjene - i ondje su carevali oblaci.

Dalnjih sat i pol trebalo nam je da stignemo do Korita, gdje je smještena prekrasna planinarska kuća, koju je, na žalost, ljetos zatvorila inspekcija. Razlog zatvaranja ne znam, no mnogobrojni uvredljivi, ali i duhoviti natpisi na račun inspektora svjedoče o nezadovoljstvu posjetitelja tim njihovim postupkom. Ondje smo se odmorili i pomalo maštali kako bi bilo

Korita

lijepo da u kući možemo pojesti vrući grah s kobasicom i popiti hladno pivo, no morali smo se zadovoljiti bistrom vodom koja se preljeva iz korita u korito iz izvora pod Brajkovim vrhom.

S Brajkova vrha lijep je vidik na livadu s koritima. Nastavili smo Borisovim putom prema Orljaku, pri čemu nas je iznenadio pljusak od kojega smo se djelomice zaštitili ušavši u šumu. Na kraju Borisova puta nailazi se na putokaz prema Orljaku, na kojem piše da se do vrha može stići za 50 minuta. No, to je vrijeme realno za trekere, ali planinarima s dvadesetak kila na leđima treba barem pola sata više.

Orljak nas je istinski obradovao impresivnim vidikom. S njega smo se spustili u Račju Vas (1 sat i 45 minuta od Orljaka). To slikovito selo ima 34 stanovnika (prema popisu iz 2001.), a u njegovu su središtu izvor pitke vode i crkva Blažene Djevice Marije koja se spominje još 1580. Izvor je zaštićen teškim željeznim vratima. Imate li sreće, ključ možete dobiti od gospodina Tome.

Već polagano osjećamo teške noge i bol u ramenima, a još trebamo prijeći

BORIS POPOVIĆ

Kranjski ljiljan na Ćićariji

dalek put do planinarske kuće pod Žbevnicom, gdje planiramo prespavati. Sat smo vremena pješačili asfaltom kroz sela Rašpor i Trstenik. Nedaleko od Rašpora, uza cestu prema Lanišću, nalazi se 361 metar dubok Rašporski ponor, najdublji istarski ponor.

Trstenik je nekada bio selo ovčara. Godine 1890. brojio je 223 stanovnika, a danas, ako je vjerovati podacima s interneta, ondje živi samo četvero stanovnika. Tamo prema markaciji skrećemo s asfalta ulijevo i makadamom se lagano uspinjemo prema Žbevnici, najzapadnijem hrvatskom vrhu višem od tisuću metara. I ondje nas je okupala jaka kiša, koja je prestala padati tek kad smo došli na vrh. Kroz oblake je uto provirilo sunce, pa smo mogli uživati u najljepšem vidiku toga dana: cijela je Istra bila pod nama kao na dlanu.

Tridesetak minuta od vrha Žbevnice nalazi se planinarska kuća. Dižemo šator pored nje, nadajući se da nam šumski stanovnici neće ometati san. Iznenadujuće, noć je bila mirna - napokon smo se uspjeli naspavati i skupiti snage za spuštanje niz planinu treći dan.

Treći smo dan na putu do Buzeta prošli kroz selo Brest, stali u Slumu, gdje se nalazi divovska lipa, i nakon tri sata hoda stigli na novi autobusni kolodvor u Buzetu, u kojem još nitko

ne radi, već samo služi kao parkiralište autobusa u prolazu. Na sreću, u blizini je gostonica koja poslužuje rashlađeno pivo lokalnoga proizvođača. Uz hladno pivo i bose noge razgovaramo o tome gdje smo bili, što smo vidjeli, ali i o mjestima koja smo zaobišli (Šija, Gomila itd.), te smišljamo planove za novi posjet prekrasnoj Istri, koja nas je, usprkos lošem vremenu, oduševila. U ta tri dana Istra je stekla dva nova zaljubljenika u njezine vrhove i dolove.

BORIS POPOVIC

Račja Vas

Sjećaš li se kad smo ono...

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

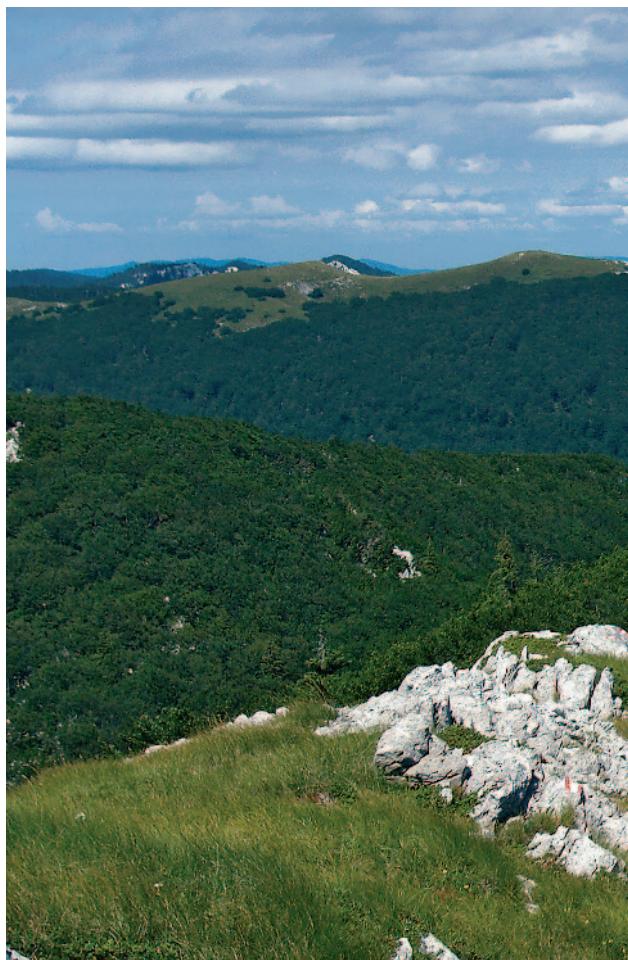
»Nitko ne čini veću pogrešku od onoga tko
ne čini ništa jer misli da može učiniti samo malo«
Edmund Burke

Zadovoljni smo se vratili u alansku kuću. Posljednje minute prilaženja kući podsjećale su me na približavanje bunaru s vodom kad su usta suha. Izvrsno je bilo sjesti u sjenu nadstrešnice i osjetiti hladnoću pića u ruci. Noge su vibrirale nakon uspona. No, one su već bile navikle na naše glave i mogućnost iznenadenja. Košulja je bila slijepljena na leđima, mokra od znoja potrošenoga za posljednjeg sata uspona, ali i na petosatnoj turi koja je započela posve nedužno.

Često smo Štef, Zoki i ja nakon vrlo kratkih dogovora donosili dobre planinarske odluke. I ovaj smo put krenuli, ne baš u zoru, u malu šetnjicu. Bili smo nekako raspoloženi jače povezati svoje prijateljstvo u još jednoj zajedničkoj planinarskoj šetnji. Nekakvih sat, sat i pol hodanja. Možda i dva. Tako smo barem najavili onima koji su ostali. Kako je dobro, ustvari, imati mobitel. Smeta katkad, ali ponekad možeš promijeniti odluku i izmijeniti smjer šetnje, zamijeniti šetnju turom, a da nitko drugi više nema mogućnosti utjecati na promijenjenu odluku. I naravno, da možeš javiti društvu, za svaki slučaj, da nas malkice duže neće biti.

U srcu smo bili iskreni na polasku. Mala šetnjica od Alana do Struga, malo izležavanja s pogledom na more i Rab, i evo nas natrag. Tako smo i mislili. Časna riječ. Krenuli smo poslije doručka, korak po korak, podnožjem Alančića, primorskom stazom. Ma i nije to bilo vrijeme pravoga planinarskog doručka, već više nekakav "gablec", i po vremenu i po količini. A imali smo vremena za to malo što smo smjerali. Doći do Struga bila je za nas »šala mala«. Znali smo svoje mogućnosti, znali smo svoj tempo, pa

nismo prvi put prijateljevali na prehodavanjima po planini. Znali smo gotovo sve o međusobnim željama, mogućnostima, potrebama, pričama za vrijeme hodanja. Eto, hodamo zajedno, sada već povremeno, više od dvadeset sedam

godina, po svim znamenitim planinama. Prijateljstvo smo jačali u svim mogućim blatima, kišama, snjeđevima, po stijenama i ispod krovišta koja prokišnjavaju, ali u smiraj dana i uz dobru pjesmu, nešto narezanog i poneku pivicu ili »gemišt«. Neki iz tog malog društva i nisu više s nama. Otišli su na neke »više planine« i znamo da nas i dalje budno prate kroz naše priče i naša prisjećanja o njima i svemu zajedno proživljrenom.

Pogledi prema otocima i planini prekrasni su i o njima ne treba previše govoriti jer svatko ljepotu nosi u sebi, pa tako i odabir lijepoga. Bura je jenjavala i vidjelo se dokle god smo htjeli. Spuštali smo se markiranom stazom niz Oštrik i zastajkivali na trenutak da pogledamo Rab i ostale otoke, pa stijene Zelengrada i Rožanskog vrha. Babice su sjajile punom ljepo-

tom i zvala nas bjelinom da nađemo vremena i ponovno ih posjetimo jednoga dana. Staza je bila mjestimice zapriječena otpalim suhim granjem koje je Zoki, kao i uvijek, micao ispred sebe čisteći stazu za povratak. Livada ispred Zelengrada došla je nekako prebrzo pa smo samo nastavili prema Strugama. Popevši se na prijevoj, spontano sam počeo pojašnjavati kako sam tu pronašao staru stazu i kako sam... Nije trebalo još jednom ponavljati priču, a Štef je već jednostavno rekao: »Ajmo!« Zoki je slegnuo ramenima i krenuo za nama. Tada je planinarska šetnjica postala planinarskom turom.

Neposredno uz kamene kule Zelengrada, a prema Dundović podu, dvije su staze. Jedna je vodila od stanova na početku livade kroz travnatu uvalu, a druga je vezala stanove Struga s podima. Krenuli smo ovom posljednjom, kroz

Vidik s Kite kod Alana
prema Velikom Kozjaku

njen obrasli početak i za trenutak smo bili na padini Pjeskovite kose, dok su nam za ledima bile kamene »građevine« Zelengrada.

Baš tu negdje, jer znali smo često osupnuti vidicima samo šutjeti i uživati, nastao je odjednom urnebesan metež. U toj tišini zvukova vjetra i ptica, a prije nego što smo mogli išta vidjeti, pokrenula se masa i prouzročila zvukove kotrljajućeg kamenja i pucanja grana tik ispred nas. Štef je stručno utvrdio da su to mufloni, a mi smo skromno dodali da ih je sigurno tridesetak. Kakav doživljaj! Jedan je iz krda nakratko zastao na uzvisini promatrajući nas nekoliko sekundi i kad je video da je krdo dovoljno odmaklo, sjurio se za njima, što smo samo po zvuku mogli pratiti. Kakvi fotoaparati... kakvo slikanje... Ostalo je samo sjećanje i uzbudjenje u našim međusobno izmijenjenim pogledima, koji su odavali zahvalnost za upravo završenu povlasticu susreta. Znali smo da je to ponovno jedan bljesak ljepote koji će kroz priče još više ispreplesti niti našeg prijateljstva. »Sjećaš li se ono kad smo...!« Znate li te trenutke koje poslije u pričama dijelimo s drugima? Kad gledamo neke fotografije ili snimljenu reportažu. Ponekad malo i ukrasimo priču svojim emocijama i reagiranjima ne bi li slušateljima dočarali moć i ljepotu proživljenog trenutka.

Staza je krivudala prema dolje i cijelo su se vrijeme izmjenjivali oblici kamena s prekrasnim busenima planinskog cvijeća. Povremeno je bila široka i uočljiva, povremeno se dala samo našutiti, ali se cijelim putem vidjelo da je bila veoma prometna još unatrag stotinjak godina. Tu su se negdje staze spajale. Toplina se podizala jer smo se spustili do prvih razvalina i ograda Dundovića poda. Ovdje je u podnožju kamenoga kuka Šegotske glavice počeo izazov. »Ceste« između suhozida bile su obrasle kupinom i oštrim, suhim granjem, pa smo često zastajali, provlačili se i borili da se probijemo do kutne stanice davno ugasle alanske žičare. Ispod stanice prema moru, kanjon Orlovače bio je još zarasliji nego pri mojem posljednjem prolasku. Tu smo se u hladu »spomenika ljudskoj gluposti« iz nekih prošlih vremena odmorili, popili gutljaj nečega iz nečije naprtnjače i krenuli širokim obraslim putom, prelazeći preko davno

otpalih »sajli« žičare, prema cesti Jablanac – Alan.

Uvijek kad iz visina gledam na Dundovića pode razmišljam kako je to lijepo oblikovana ravan i kako nije čudo što su se baš tu, na polovici visine Velebita, naseljavali ljudi. Vrtovi su travnati, ulice široke, tu i tamo se nazire i neka ruševina starih kuća, suhozidi gradeni rukama velemajstora gradnje kamenom postojani su, hladovina godi. Pravi park. Uvijek vidim ravnicu i zaboravljam da je razlika u visini između njezinih krajeva tristotinjak metara i da nije baš lagano jedan sat hodati stalno uzbrdo. Hlada je bilo sve manje, sunce je dobrano zagrijalo, a noge su se borile s neravnim, kamenitim terenom. Sve smo češće zastajkivali u oskudnim hladovinama kraj puta, ispijajući posljednje gutljaje vode. Čak smo počeli sami sebe prekoravati što nismo dogovorili prijevoz u povratku kad smo se javljali mobitelom da ćemo produžiti »šetnjicu«. Naravno da u toj udolini nije bilo signala i da ispravka nije bilo, pa smo polako, sve manje pričajući, nogu pred nogu, isli prema svom cilju.

Alanska je cesta nakon sat vremena napokon dopustila da je dosegnemo. Već poslije desetak minuta, no sada ponovno na markiranoj stazi, šuma nam je pružila hladovinu i zaštitu od ostataka bure i poslijepodnevnog sunca. Vratilo nam se raspoloženje i potaknuti sada već prepoznatljivim detaljima, počeli smo ponovno obnavljati uspomene iz ne znam kojeg po redu našeg pohoda tim prostorima. Pred sam kraj, ugledavši stupove i ostatke žice na Ježevom brigu, čak smo se počeli međusobno zadirkivati i šaliti, što nam je vratilo raspoloženje i osjećaj da smo blizu završetka naše »šetnje«.

Znam da će netko jednog dana u nekom slučajno ili namjerno okupljenom društvu započeti priču o Velebitu, da će netko ponovo reći: »Sjećaš li se ono kad smo...!« i znam da će jednom netko reći kako je dobro i postojano prijateljstvo »onih« prijatelja. Možda će se spominjati i imena, ali ona tada neće biti važna, već samo spoznaja da priroda, planinarenje i prijateljstvo imaju isprepletene niti postojanja koje, ako se srcem grade, daju neizmjerno vrijedne nagrade. Ponekad samo treba platiti cijenu i plasti dalje.

Izniman dan

Štefanija Dimač, Pregrada

Što civilizacija više napreduje, to se čovjek od čovjeka više otuđuje. Stručnjaci pro- učavaju tu pojavu i pišu studije o tome, ali kao da se sve događa na nekom drugom planetu, kao da ne bismo trebali krenuti svatko od sebe. Otvorene netrpežljivosti među ljudima uzmaju sve više maha, a zapravo smo više ili manje svi u istom košu. Čak i među nama planinarima, koji se deklariramo kao veliki ljubitelji prirode, u zaborav često pada najvažnija karika u lancu, a to je čovjek. Znate ono... taj ne podnosi ovoga, onaj ne podnosi onoga... Zapravo bismo se trebali zapitati kakvi smo to mi ako nekoga ne možemo podnijeti dan ili dva. Sve bi to bilo nekako ljudski, ali ipak

događa se da do jučer veliki prijatelji sutra budu bačeni u ropotarnicu nebitne prošlosti.

Često se zaboravlja kako smo na Zemlji da bismo se radovali malim stvarima na životnom putovanju. Suluda jurnjava za materijalnim vrijednostima čini od ljudi robote lišene životne strasti prema običnim i neobičnim životnim radostima. Živeći u nekoj rutini čovjek prečesto prestaje biti svjestan vlastitog postojanja.

Ne mislim da treba zaleći pod kitnjastu krošnju nekog stabla i pasivno promatrati zbiranja oko sebe. Svakako, uza sve odgovornosti koje se nameću kao više ili manje normalne, ponekad treba »nahraniti« dušu, olabaviti sputane osjećaje i uvažavati ljude oko sebe s više

Prvi put na Velebitu...

ljubavi. Nije dobro dozvoliti fizičkom preživljavanju da nas potpuno zarobi – potisnutim emocijama treba dopustiti da poteku, nije ih sramota pokazati, još manje posjedovati.

Tu dolazi do izražaja prednost življenja u malom mjestu. Ljudi se međusobno poznaju i pozdravljaju, mahnu jedni drugima, nasmiješe se, razmijene riječ dvije. Tako i obični odlazak na posao postaje vedriji. Ljudi su još uvijek povezaniji i lakše se zblizavaju ako su orijentirani jedni na druge. Iako se često govori da nema sadržaja za zabavu, to baš i ne mora biti tako.

Najbolji dokaz za to je naša, kako je mi zovemo, »osmomartovska ekipa žena«. Prije desetak godina naša Biba okupila je dvadesetak žena da se družimo prigodom 8. ožujka i tako je sve počelo. Odlučile smo same osmislići sadržaj zabave i učiniti nešto za svoju dušu. Sastanemo se na večeri, plesu i družimo se uz salve zdravog smijeha. Pred jutro se došuljamo doma, uz blagoslov naših muževa. Godinama smo se znale, no zaključile smo da se uopće nismo poznavale. Neke sugrađanke su mi pravo otkriće.

Uz poneki izlet, sad je na red došla ideja o planinarenju. Kao dugogodišnjoj planinarki, čast organizatora i vođe pripala je meni. Nije mi prvi put da sam se našla u ulozi organizatora i vodiča, ali ovo je bio pravi izazov jer nijedna članica naše ekipe nije planinarka. »Vodi nas da vidimo što to ima na toj planini kad je toliko voliš!«. A ja mislim: »Štefanija moja, u što si se ti uvalila!«

Ideju kamo će ih povesti imala sam odmah jer je moja velika ljubav planina Velebit. U ovom sam slučaju za cilj odabrala Zavižan, Velebitski botanički vrt i Zavižansku kosu.

Svi mi koji planinarimo znamo da i za najbezazleniji pohod treba dobra organizacija, pri čemu treba predvidjeti i riješiti pregršt pojedinosti. Ja sam najviše naučila od vodiča iz mojega dragog PD-a »Zagorske steze« u Zaboku. Zapravo, najviše sam naučila od dva Darka, koji su mi savjetom i iskustvom mnogo pomogli u organizaciji dosadašnjih izleta. Vjetar u leđa daje mi saznanje da na njih dvojicu uvijek mogu računati ako bi iskrsnulo nešto nepredviđeno na terenu.

Naoružana samopouzdanjem, s velikim sam se žarom upustila u organizaciju izleta i edukaciju svojih budućih planinarki. Nježno ih moram upoznati s određenim pravilima ponašanja u planini i uvažavanja same planine. Skrenula sam im pozornost na pitanje hrane, pića, odjeće i obuće, rekla i da ponesu ponešto od prve pomoći, a popisu sam dodala badić i ručnik, čime sam ih potpuno zbunila. Pojma nisu imale kamo idu! Bile su uzbudjene kao mališani na prvoj ekskurziji. Samo smo čekale prolještanje vremena nakon dva tjedna uzastopne kiše. Konačno lijep vikend – taj je bio naš!

S prvim srebrnim zrakama nedjeljnog praskozorja okupilo se na dogovorenom mjestu dvadeset novopečenih planinarki. Nismo pošteno ni trepnule, a sunce je, kad smo stigle u Krasno, prosulo svoje zlatne zrake u punom sjaju. Kako dolikuje nježnim ženskim dušama, nedjeljno smo jutro započele misom u svetištu Majke Božje od Krasna. Pod dojmom župničkove nadahnute propovijedi, moje su planinarke oduševljeno šarale očima po vrhovima Velebita, ni ne sluteći da će jedan i osvojiti.

Spuštajući se u Krasno, jednostavno sam znala da će to biti iznimian dan. Svakim je kilometrom vožnje prema Zavižanu ushićenje u busiću raslo. Treperave zrake romantično su se probijale kroz guste krošnje bujne velebitske vegetacije, a izlaskom iz šume vrhovi Velebita izronili su u svojoj punoj raskoši. Oduševljenju nije bilo kraja. Nebesko plavetnilo pozdravljalo nas je meko spuštajući sunčeve zrake između nas u planinsko okrilje. Spajalo nas je u spokoj koji samo planina dijeli.

U jednom trenutku poželiš valjati se u sočnoj, rosnjoj livadi, sa zanemarenim djetetom u sebi, a u sljedećem se trenutku poželiš primiriti pod smrekovom granom i pustiti da te preplavi ljubav koju sigurno imaš duboko u sebi, da se stopiš s čarolijom ljepote oko sebe. Moje je srce bilo prepuno radosti, a sa mnom je uživala i moja tinejdžerica Lana. Uživala je u svemu ozarena lica, kao i sve moje suputnice, koje su ushićeno trčkarale uokolo. Nisu znale bi li prvo krenule prema Zavižanskoj kosi ili prema Botaničkom vrtu. Morala sam uzeti stvar u svoje ruke i začas su se pribrale, ozbiljno shvativši moju ulogu vodiča.

Pregrađanke na vrhu Velikog Zavižana (1677 m)

»Prosurfale« smo najprije Botaničkim vrtom slikajući stotine snimaka sramežljivih cvjetića nadljetanih šarenim leptirićima.

S obzirom na njihovu kondiciju, mislila sam da će im šetnja Botaničkim vrtom, uspon na Zavižansku kosu i poneka šetnja podno planinarskog doma biti dovoljna. Ali ne, one su zapele da ih vodim tamu gore, »tamo gdje ti hodaš«, na stijenje Balinovca i Malog Zavižana. Povuci, potegni, i morala sam popustiti. Za njih mi je ipak bio prihvatljiviji Veliki Zavižan.

Pokazale su se vješte u penjanju, a uvažavale su svaki moj savjet. Bilo mi je pravo zadovoljstvo vidjeti ih na vrhu. Radoznalo su trčkarele uokolo i u pravom prirodnom okruženju prepoznale najomiljeniji cvijet planinara – runolist. Sramežljivo je virkao iz stijenja svojim srebrnim, baršunastim laticama. Fascinirane morem s jedne strane i pregrhti velebitskih vrhova s druge strane, divljih i čarobnih, s onim svojim proplancima, jedva sam ih iščupala s vrha i nagovorila na spuštanje.

U zavižanskom domu Ane nas je dočekala čuvenom Antinom travaricom. Uz nezaobilazno crno velebitsko pivo i poznati grah, vrijeme je uz pjesmu preletjelo. Sve mi ih je bilo žao podsjetiti da je vrijeme polaska. Sada im je jasno što to ima u tim divljinama koje ja toliko volim. Planina ih je definitivno »navukla«, lica su im doslovno zračila oduševljenjem.

Prema našim kućama krenule smo preko Senja, pa smo iskoristile priliku da se тамо мало brčkamo u moru. Pritom smo čeznultljivo virkale prema vrhovima tek napuštenog ljepotana Velebita.

Pljesak koji sam dobila na kraju puta ne bih ni za što mijenjala, sve je govorio. Svako planinarenje mi je dojmljivo po nečemu. Ovo će mi zasigurno ostati u sjećanju kao jedno od najljepših. Moje drage sugrađanke nisu ni slatile koliko sam uživala uz njih okružena tolikom radošću i ljubavlju. Sve zajedno provele smo jedan iznimski dan, jedan od ljepših dana u mom trezoru sjećanja.

Kladeščica, nepoznata ljepotica

Jasna Žagar, Sesvete

lako veoma zanimljiv i prepun prirodnih ljepota, najistočniji dio Medvednice prilično je nepoznat planinarima. Netko će se možda uputiti na najviši vrh Drenovu, drugi na poviješću protkan Kozelin, a treći pak preko Zelingrada na Kladeščicu. Neće se brinuti zbog dosadne magle što se lijeno vuče dolinom, ni zbog blatna puta, ili jesenske tišine. Ponijet će ga šarenilo boja i radanje sunca što će zabiljati na nebu kad se razbudi ozebao dan. Nosit će ga cvrkut promrznule ptičice, što će glasno zaoriti kroz pustopoljinu njegovih misli i raspjevati u njemu nježnu romancu jeseni.

Put za Kladeščicu započinje u Svetom Ivanu Zelini, starom kulturnom i gospodarskom središtu Hrvatskog prigorja, koje se smjestilo sjeveroistočno od Zagreba, u dolini rijeke Lonje. Lijepa okolica, s blagim brežuljcima, obrazljinim šumama, vinogradima i voćnjacima, te kupališni bazen s ljekovitom termalnom vodom, čine Zelinu privlačnim izletištem. Posebno je zanimljiva Zelinska cesta, koja prolazi vinorodnim naseljima, pa putnik namjernik može zaviriti u vinske podrume, klijeti i vinograde zelinskikh vinogradara te se okrijepiti dobrom kapljicom i domaćim specijalitetima. Mjestom dominira župna crkva svetog Ivana Krstitelja iz 12. stoljeća. Svetac je ujedno i zaštitnik grada. Razvoj Zeline kao slobodnog trgovišta počinje u 14. stoljeću kad je ban Mikac Mihaljević izdao ispravu o sloboštinama, u kojoj poziva »ljude slobodnog staleža koji žele živjeti u slobodnom selu gospodina našega kralja Zelini u Moravču«. Mjesto ima niz stilskih kuća iz 19. stoljeća. Grad bogate kulturne tradicije i darovitih učenika bio je mjesto sastajanja poznatih iliraca u vrijeme ilirskog preporoda. Danas grad u

svom sastavu ima 62 naselja i svrstan je u ruralnu zajednicu.

Iako se taj dio Medvednice ne dići osobito visinama, poseban ugodaj planini daju pitome šume bukve i hrasta te zelene livade. Ugodnu tišinu oplemenjuju pjev ptica i klotanje vode Velike i Male reke, čiji su vodotoci i izvorišta proglašeni vodozaštitnim područjem, a radovi i kretanja strogo se kontroliraju. Unači tome, automobili ulaze duboko u srce planine, sve do izvora, pa i dalje, narušavajući njezinu oazu mira i plemenit zrak. Na putu nema tragova životinja. Povukle su se u skrivene predjele planine, daleko od lovišta i putova. Šuma je sve prohodnija, sve je više krčevina i ostavljenih stabala uz izrovan put. Put koji planinara vodi u planinu, do šume i do potoka, do ptičice i cvijeta. Put, koji svaki planinar poštuje i voli jer mu pruža sigurnost kretanja i radost druženja s prirodom. Što će planinar jednoga dana bez puta u planinu?

Ruševine što proviruju iznad ogoljelih krošnja stabala tek su ostaci srednjovjekovnoga utvrđenoga grada Zelingrada. Posjetitelj mora oprezno razgledavati zidine jer postoji opasnost od urušavanja kamenja. U ruševinama se raspoznaju ostaci obrambenih kula, prostor vanjskog dvorišta i stambeni dio s cisternom za vodu u unutarnjem dvorištu. Zelingrad je jedan od građova koji su u sjeverozapadnoj Hrvatskoj izgrađeni nakon provale Tatara 1242., a prvi se put spominje 1295. Vlasnici grada bile su obitelji Ludbreški, Bičkele, Zapolja, Palfi... Podban Pavle Kerečenji u 16. je stoljeću kupio grad i okolne posjede od zagrebačkog biskupa Simuna Erdödyja i njegova nećaka Palfija te Ivana Tompe za 3500 zlatnih forinti. Grad je tada

**Premda se istočni dio
Medvednice ne diči osobitim
visinama, poseban ugodaj
planini na tom dijelu daju
pitome šume bukve i hrasta
te zelene livade. Jedna od
njih je i Kladeščica**

dodatano utvrđen zbog učestalih provala Turaka. U 17. stoljeću spominje se tek kao ruševina. Danas se u njemu provode arheološka istraživanja i konzervatorski radovi. Na osunčanoj padini brežuljka tik podno grada veselo cvatu žuti jaglaci.

Nekoliko koraka dalje, ili se opijenom šetaču tako čini, otvara se šuma i zablista oku nevjerojatna slika Kladeščice. Lovačka čeka poput kakve tugaljive prikaze zlokobno se uzdiгла ponad zelene livade protkane proljetnim cvijećem. Nježne su ivančice širom otvorile bijele glavice, razigrale se crvene djeteline, otmjeno se osmjeju modre vodopije, graciozno se lelujaju ljubičastocrvene livadne zeče. Suncu vedro namiguju žuti maslačci. Zibaju se

bezbrižno baš kao da nije studeni. I kao da nije studeno, čak i na suncu. A na vrhu livade, odmah kraj raspela u raseljenom zaselku, smjestila se planinarska kuća. Na prostranom travnatom proplanku, na samom kraju istočne Medvednice, usamljena čeka promrznute goste. Izgradio ju je PD »Zelina« iz Zeline. To je lijepa jednokatna zidanica u pitomom okolišu livađa i šuma, s vidicima što se šire na Zagorje i dalje sve do Slovenije. Nova je, očuvana i čista, baš poput dragoga doma koji vrijedan domaćin čuva i redi poput voljene mezimice.

Uz uzdah što više nalikovaše vjetru nego dahu, dan dođe svome kraju. Sunce nestaje u bezdanoj dubini, a na zemlju pada noć. Mirne, ledene sjenke stabala izdužile su se s brda u dolinu i narisale na njoj različite likove. Pozdravih veliku šumu, oslobođenu šuškanja lišća na granama. Pozdravih njene hladne izvore, mahunu i ptice usnule. Pozdravih srnu, što ne vidi je danas, ali negdje duboko u sebi znam da je tu. Možda je ona vidjela mene?! Volim tvoj miris, šumo! Volim miris zemlje, što u meni izaziva snažne potrese svih osjetila. Blistav potok bez riječi teče u dolinu. Koraci nestaju u tišini. Sama u šumi velikoj, daleko od ljudskih glasova, sretna volim planinu.

Mojih deset godina u PK-u »Scout« u Samoboru

Sjećanja i uspomene na lijepo zajedničke trenutke

Ljiljana Šabić, Samobor

Pridružujem se raznim definicijama značenja planinarenja i dodajem im svoju. Trenutke i vrijeme boravka u prirodi vežem uz osobe s kojima ih dijelim. Svaka je osoba na svoj način nadopunila i oplemenila to vrijeme i pritom razvila veliku količinu pozitivne energije, koja uvijek iznova ispunjava i duh i tijelo. Uza sva posjećena mjesta, sve izlete i događaje ostaju trajno vezane sve te meni drage osobe, kojih se s veseljem sjetim i koje želim ovdje spomenuti, u osvrtu na proteklih deset godina Planinarskoga kluba »Scout« u Samoboru.

Moj prvi »scoutske« izlet bio je 2. i 3. listopada 1999. Išlo se na Biokovo, a izlet je vodio Rino Balić. Beskočno dug i težak spust s Vošca preko Makra do Makarske Vesna i ja pamtit ćemo dok smo žive. Bio je to za mene početak niza lijepih izleta, planinarskih akcija i događaja za pamćenje u PK-u »Scout«. Slijedili su nezaboravni i vrlo poučni izleti na Velebit s članovima HPD-a »Stanko Kempny« iz Zagreba – Jožom, Nikolom, Sivkom, Ivom, Bibom, Tomom, Nenom, Jurom, Pintom i Blažom. Oni iskusniji učili su nas svim malim i velikim tajnama, kako Velebit tako i planinarenja uopće, druženja, zajedništva, ljubavi i poštovanja prema prirodi i svega vezanog uz nju. Na tome im hvala! Druženje još traje, a neki su danas članovi našega planinarskoga kluba. Uz nekadašnju planinarsku kuću na Lubenovcu vezane su mnoge zajedničke šetnje, veselice, zimske radosti, prve ljubavi pa i brakovi članova PK-a »Scout«.

PK »Scout« osnovan je 1998. Prvi predsjednik kluba bio je Marijan Mužak, a ostao je to i do danas, punih deset godina. Klub upravlja planinarskom kućom »Scout« u Koretićima (360 m) na razmedi Samoborskoga gorja i Žumberka. Kuća je nekoliko puta obnavljana i uređivana. Dođete li u nju, na raspolaganju će vam biti 38 kreveta i pitka voda iz uređenog izvora u neposrednoj blizini kuće. Kuća se nalazi uz makadamsku cestu koja iz kotline vodi prema Noršić Selu. Svojim su radom i dobrim raspoloženjem, tijekom brojnih radnih akcija, pridonijeli svi članovi kluba, a posebno Srećko, Mućo, Sinki, Rino, Hrvoje, Bojan, Žac, Đero, Baja, Gus, Gili, Čoma, Ričko, Miljac, Tomica, Nikola, Šogi, Joža, Petrić, Krešo, Pero Bošković, Ivo, Jelena, Irena, Ljiljana, Vesna, Mare i Melita.

Planinarsku kuću »Scout« u Koretićima svečano je 7. svibnja 2000. otvorio predsjednik Republike Stjepan Mesić. Taj događaj te silna energija i volja svih članova kluba postavili su čvrste temelje Planinarskoga kluba »Scout«. Već od toga ljeta nizali su se planinarski izleti od Dinare preko Velebita i Triglava sve do Gran Paradisa i Mont Blanca.

Krunoslav Znika me uspješno, s punim povjerenjem, odveo na moj prvi uspon na Triglav. Srećko Bošković je druženje u klubu upotpunjavao ljeti raftinzima, a zimi sanjkanjima. U planinarskim školama (općoj, visokogorskoj, alpinističkoj) i na tečajevima (markacijskom, za vodiča društvenih izleta), koje sam završila u

Izlet po Samoborskom scoutskom putu 2006. godine

planinarskim društvima u Zagrebu, stekla sam nova planinarska znanja i iskustva te nova poznanstva. Slavko Patačko iz HPD-a »Željezničar« u Zagrebu širom mi je otvorio visokogorska i alpska vrata te nesebično prenio dio svoga znanja i iskustva o planinama, planinskom bilju te vještini zvanoj »čvorologija«. Sve to dovelo je do prekrasnog druženja i prijateljstva, preko cvjetnih livada Velebita do snježnih vrhova Mont Blanca i Kilimanjara.

Kako moja, tako i volja drugih članova, mnogo slobodnog vremena, želja i planinarska znanja bila su 2003. usmjerena ka pripremi i izradi »Samoborskog scoutskega puta« (SSP). Ideju i trasu puta dao nam je pokojni Josip Horvat (deda Joža). Marijan Mužak i Bojan Horvat marljivo su bilježili važne podatke iz povijesti, o kulturnim znamenitostima i ljudima žumberačkoga kraja koje im je govorio Joža, te crtali skice puta. U pripremi SSP-a sudjelovali

su i Siniša Mihalić, Nenad Čomić te Rino Balić. Tehnički urednik dnevnika SSP-a bio je Bojan Horvat, koji je osmislio njegov izgled, napisao ga, izradio skicu SSP-a i pripremio ga za tisak. Cilj nam je bio ovom planinarskom obilaznicom upoznati planinare i ostale ljubitelje prirode s dijelovima Žumberka i Samoborskoga gorja koji nisu toliko planinarski posjećeni.

Samoborski scoutski put otvoren je u travnju 2003., na Dan planeta Zemlje, povođom pete godišnjice osnutka kluba. Ima 13 kontrolnih točaka (Grdanjci, vrh Vučica, Kostanjevec Podvrški, Osredrek Glažuta, Stojdraga, vrh Kičer, Tisovac Žumberački, planinarska kuća »Scout« u Koretićima, Delivuki, vrh Žečak, vrh Pljovica, vrh Noršića Plešivica i Višnjevec Podvrški). Obilaznica je 2008. posvećena pokojnom Josipu Horvatu, kao dio uspomene na njegovu ljubav prema planinarjenju i žumberačkom kraju.

Uza sva posjećena mesta, sve izlete i događaje ostaju trajno vezane sve te meni drage osobe, kojih se s veseljem sjetim...

Skautsko-planinarski centar u Koretićima, na dodiru Žumberka i Samoborskog gorja

Kao višegodišnja tajnica PK-a »Scout« imala sam priliku prikupiti i zabilježiti mnogo važnih podataka o radu Kluba od početka do danas. Ti podaci bili su osnova za brošuru izdanu povodom 10. godišnjice PK-a »Scout«. Svi su ti događaji, uspjesi i akcije u deset vrlo uspješnih godina PK-a »Scout« bili razlogom za ve-

liko slavlje tijekom cijele 2008. godine, koje smo započeli veselim druženjem 20. travnja 2008. u Koretićima.

Tijekom deset godina postojanja PK-a »Scout«, neki su izleti i događaji postali tradicionalni: zimski uspon na Svetu Geru, proslava Dana planeta Zemlje, susreti planinara grada

Članovi PK-a
»Scout« s pred-
sjednikom
Mesićem prigo-
dom otvorenja
njihove kuće u
Koretićima
2000. godine

Samobora i zimski uspon na Velebit. Proteklih smo godina organizirali brojne zajedničke izlete i družili se sa članovima mnogih planinarskih društava iz Hrvatske i Slovenije, a upoznavanjem Željka Puđe započelo je vrlo aktivno planinarsko druženje sa članovima PD-a »Kamešnica« iz Livna (BiH). S njima smo se popeli na Kamešnicu, Troglav, Cincar i Čvrsnicu, a uz vodstvo Marijana Đikića i na Vran planinu.

Naši članovi Srećko i Joža izveli su značajne planinarske uspone u Pamirskom gorju. Osvojili smo i ispenjali Mont Blanc, Gran Paradiso, Grossglockner, Triglav. Moj najveći uspjeh je uspon na krov Afrike, najviši vrh Kilimanjara, Uhuru Peak (5895 m), u sklopu ekspedicije koju je organizirao Đuro Petrović iz đurđevačkog PD-a »Borik«, uz stručno vodstvo Darika Berljaka. Uslijedili su usponi na Golem Korab, Maglić, Rysy, Musalu. Posebno mjesto u mojojem sjećanju imaju i izleti u organizaciji Faruka Islamovića, Damira Grossa, Miljenka Haberlea, Davora Kršića i Milice Fućek te uzvratni izleti na kojima sam po SSP-u vodila planinare iz njihovih društava. Već godinama je neizostavno i naše sudjelovanje na Mosorskem planinarskom maratonu, uz vesele susrete s Josipom Pejšom, te zimski uspon na Bjelolasicu s prijateljem Hrvojem Grgurićem iz Mrko-

PK »Scout« otvorio je 2004. godine planinarsku obilaznicu „Samoborski scoutski put“

plja. Svako od tih iskustava dio je mojega planinarskog mozaika, koji me ispunjava iznimnim veseljem i ponosom.

Dio tradicije samoborskih planinara-skauta su i zimski usponi na Triglav (Kredarica, 2008.)

MIRKO FULIR

Dana 25. srpnja 2009. članovi PD-a »Grohot« te brojni prijatelji i poštovatelji oprostili su se od dragog prijatelja i predsjednika PD-a »Grohot« Mirka Fulira.

Mirko Fulir rođen je 10. siječnja 1948. Odrastajući na prekrasnim zagorskim bregima neizmjerno ih je zavolio i uvijek je koristio priliku da bi uživao u prirodi i njenim ljepotama. Tako je, kao jedan od osnivača, 1982. sudjelovao u osnivanju PD-a »Javor« iz Zlatar Bistrice, a bio je i idejni začetnik »Javorove staze zdravlja«. Godine 2002. na njegovu je inicijativu u Mariji Bistrici osnovan PD »Grohot«. Smrt ga je zatekla na dužnosti predsjednika toga društva, a od 2006. bio je i predsjednik Planinarskog saveza Koprivničko-križevačke županije.

Ideju o šetnici oko Marije Bistrice dugo je nosio u sebi, sve dok ju nije i ostvario. Svojim je vrijednim rukama sam izradio prateće natpise, klupice, stolove, odmorište, most na potoku Bistrici i drugo. Šetnici je dao ime koje joj dobro pristaje - »Za dušu i tijele«

Mirko Fulir preminuo je iznenadno 23. srpnja 2009. Smrt čovjeka koji je bio voda, učitelj i pokretač neizrecive pozitivne energije i topline zatekla je sve

koji su ga poznavali. Svi oni koji su ga susreli znaju da smo izgubili iznimno dragog i plemenitog čovjeka. Hvala mu od svega srca za sve što je učinio za PD »Grohot« i za Mariju Bistricu.

Tea Antolić

VESNA BARTAKOVIĆ

POK »Sljeme« iz Zagreba ostao je bez jedne svoje drage članice. Izgubila je bitku s opakom bolesču, koju je hrabro vodila posljednje dvije godine. Prerano nas je napustila Vesna Bartaković, utonuvši 6. srpnja 2009. u smiren san, koji je prekinuo njezin put prema ostvarenju novih započetih životnih snova i ciljeva. Teško je izabrati riječi koje bi opisale što smo

izgubili njezinim odlaskom - revnu članicu, postojanu prijateljicu, ženu i majku odanu obitelji.

Rodena je 21. lipnja 1955. u Banja Luci. S obitelji je živjela u Zagrebu. Bila je zaposlena u Hrvatskom leksikografskom zavodu. Dio svojega života bila je tajnica POK-a »Sljeme«, kada je svojim radom i upornošću pridonijela rješavanju nekih vitalnih izazova postavljenih pred upravu kluba.

Planinarstvom se bavila iz zadovoljstva. Nije bila članica nikakvih komisija niti radnih tijela u HPS-u, nije vodila aktivan planinarski život, ali je voljela planine, prirodu, slobodan let ptice iznad sebe, kao i miris velebitskog bilja. No, usprkos svemu, svi oni koji su povremeno dolazili na Velebit imali su je priliku upoznati i osjetiti njezinu ljubaznost i skrb o svakom pojedinom posjetitelju planinarske kuće Alan na sjevernom Velebitu. Svoju odanost služenju drugima - planinarima koji su umorni dolazili - pokazivala je toplom riječi dobrodošlice kojom ih je dočekivala sa svojim suprugom kao dežurna planinarka. Dvadesetak je godina svoje godišnje odmore podređivala uređivanju i čistoći kuće i svojim je nesebičnim radom

ostavila neizbrisiv trag u planinarskoj kući »Alan«, u srcima prijatelja s kojima je dijelila zadaće što su se tamo pred nju postavljale, kao i srcima i toplim pričama posjetitelja kuće na Alanu, koji su iskreno zatečeni njenim preranim posljednjim putovanjem.

Njezinu požrtvovnost i predanost za vrijeme dežurstava u planinarskoj kući »Alan« prepoznao je i IO HPS-a te joj 2002. dodijelio priznanje kao jednoj

od najboljih među upravljačima planinarskim objektima te godine.

Više je nema među nama, suze još vlaže naša lica, misli još vrludaju po toplim uspomenama druženja s Vesnom, ali znamo da ponosna, kakva je uvijek bila, sjedi na nekom toplom oblaku iznad Alana i šalje nam svu svoju ljubav i potporu, koju nam je uvijek nesobično davala.

Ivan Hapač

PLANINARSKE KUĆE

NOVA PLANINARSKA KUĆA IZMEĐU ČVRSNICE I VRAN PLANINE

HPD »Prenj 1933« iz Mostara prošle je 2008. godine proslavio 75. obljetnicu utemeljenja i nizom prigodnih aktivnosti podsjetio svoje članstvo (oko 250 članova) na svoje utemeljitelje, koji su ujedno i začetnici planinarskog pokreta u Mostaru. Dr. Hugo Novak i dr. Vjekoslav Slovinić, sa skupinom mostarskih planinara i intelektualaca među kojima se ističu Ruba Fišer, Viktorio Vito Tiberio, dr. Ivan Kordić, Marko Suton i Rajko Mikačić, utemeljili su 19. studenoga 1933. podružnicu HPD-a pod nazivom »Prenj«.

U čast 75. obljetnice utemeljenja, HPD-a »Prenj 1933« iz Mostara otvorio je planinarsku kuću na prostoru između planina Čvrsnice i Vrana, na lokalitetu Šušćeva draga. Nova planinarska kuća nalazi se

na nadmorskoj visini od 1300 metara, a nosi naziv »Munika«, budući da je smještena na kraju drage koju krasi šuma te endemske četinjače.

Površina kuće je 60 kvadratnih metara, a uz kuću je prostrana nadstrešnica, te čatrnja kapaciteta 36 kubnih metara. Struje zasad nema. Kuća je opremljena svim potrepštinama potrebnim za ugodan smještaj i boravak do 15 planinara. Izgrađena je od drvenih balvana i odlično se uklopila u prirodni ambijent. Brvnara je odlično uporište za uspone na Čvrsnicu (2228 m) i Vran (2074 m) te za sve aktivnosti u Parku prirode Blidinje (skijanje i dr.).

Planinarska kuća »Munika« izgrađena je zahvaljujući finansijskoj i materijalnoj potpori donatora, ali

Svečano otvorenje kuće »Munika«

ne bi je bilo bez ogromnog rada i drugog doprinosa članova HPD-a »Prenj 1933«. Među donatorima se ističu Federalno ministarstvo za šport i kulturu, Ministarstvo za turizam i okoliš, Aluminij Mostar i drugi, a od fizičkih osoba treba istaknuti Ivana Marića, Marka Pranjića i Ivana Glibića te mnoge druge entuzijaste koji su kupnjom zahvalnica i izravnim doprinosima pomogli ostvarenju toga golemog projekta. Članovi HPD-a »Prenj 1933« osobito su ponosni jer je ostvaren za samo godinu dana.

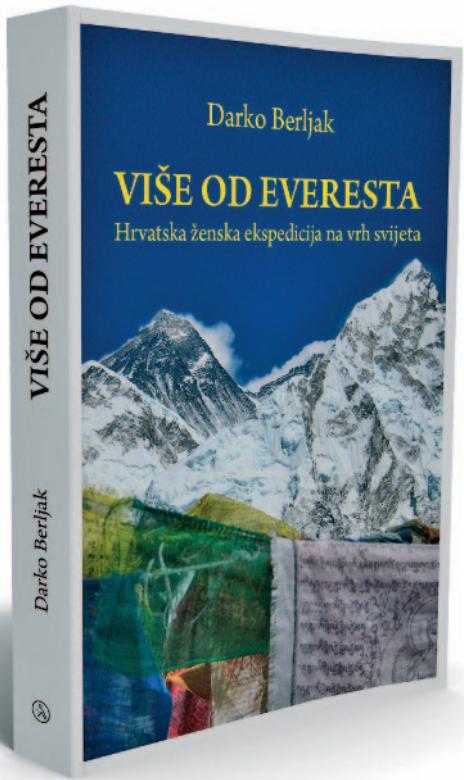
Tijekom vikenda 18. i 19. srpnja 2009. u Masnoj luci u Parku prirode Blidinje održan je deseti jubilarni memorijalni susret planinara iz Dalmacije i Planinarskog saveza Herceg-Bosne u spomen na pokojnog Ivicu Plazonića, koji je u srpnju 1999. preminuo na

Čvrsnici. HPD »Prenj 1933« predstavio je u subotu 18. srpnja novu planinarsku kuću. Otvorenu je nazoočilo oko 50 planinara iz raznih društava. Predsjednik društva Dražen Pažin pozvao je sve planinare da korište kuću prilikom uspona na Čvrsnicu i Vran tijekom cijele godine.

Pozivamo sve planinare koji žele boraviti u našoj planinarskoj kući prilikom posjeta i uspona na Čvrsnicu i Vran da nam se javite na adresu HPD »Prenj 1933«, U1. Stjepana Radića 76 b, 88000 Mostar, BiH ili da nas posjetite na adresi www.hpd-prenj1933.ba. Sve informacije o kući mogu se dobiti od predsjednika društva Dražena Pažina (mob. +385/63/832-922) i tajnice Smilje Crnogorac (mob +385/63/345-950).

Dražen Pažin

VIJESTI

USKORO KNJIGA O USPONU HRVATICA NA EVEREST!

Krajem studenog iz tiska će izaći atraktivna knjiga o Hrvatskoj ženskoj ekspediciji čije su se četiri članice u svibnju ove godine popele na vrh Mount Everesta. Knjiga će imati 240 stranica i u njoj će biti više od stotinu fotografija. Autor knjige je voditelj ekspedicije Darko Berljak, a u knjizi će se naći i tekstovi Darije i Iris Bostjančić, Milene Šijan, Ene Vrbek i dr. Lane Đonlagić koje će svojim dojmovima pokušati čitateljima približiti najviši vrh svijeta. Knjiga će imati ukupno 23 poglavlja, u četiri cjeline: 1. Ususret ženskom Everestu, 2. Putovanje po predvorju neba, 3. Poker dama na 8850 m, 4. Nakon Everesta. Knjiga će se u pretplati moći povoljnije nabaviti preko Ureda HPS-a (više o tome u sljedećem broju).

NOVOSTI U PD-U »KALNIK« U KRIŽEVCIMA

Planinarsko društvo »Kalnik« iz Križevaca ima vrlo dugu tradiciju. HPD je još davnih 1878. i 1883. godine imalo svog povjerenika u Križevcima, a 1900. je osnovana HPD-ova podružnica »Kalnik«. Samostalni PD »Kalnik« osnovan je 1924., a društvo pod tim imenom djeluje i danas.

Posljednjih godina, međutim, društvo nije bilo osobito aktivno, no ove se godine počeo osjećati napredak i porast entuzijazma, napose među mlađim članovima. Glavna se prekretnica zbila na godišnjoj izbornoj skupštini društva održanoj 30. svibnja 2009. na Kalniku. Tom je prilikom izabrano novo čelništvo društva – za predsjednika je izabran Ivan Rogin, dopredsjednici su Zdravko Petrinec i Lujo Konfici, a u Upravni odbor društva izabrani su većinom mlađi članovi koji su

spremni pokrenuti pomalo usnulo planinarsko društvo. Bez obzira na sve, ne treba zaboraviti zahvaliti dosadašnjem vodstvu, koje je unatoč nedostatku veće aktivnosti sve ove godine uspješno održavalo kontinuitet i dugogodišnju tradiciju i bez kojeg društva danas možda ne bi niti bilo.

Na održanoj skupštini pročitana su izvješće Upravnog odbora, svih sekcija društva te finansijsko izvješće. Posljednjih se godina naročito istakla Gospodarska sekcija na čelu s Rudolfom Kahlном, koja uspješno brine o planinarskom domu na Kalniku. Treba istaknuti i doprinos markacijske sekcije i njezinoga najvažnijeg člana Stjepana Jembreka, koji već godinama, gotovo sam, uspješno održava planinarske staze na Kalniku. Rad izletničke sekcije bio je sveden na dva-tri godišnja zajednička društvena izleta te na pojedince koji na izlete odlaze samostalno u manjim skupinama ili u organizaciji drugih prijateljskih planinarskih društava. Ove smo godine od Međudruštvenog savjeta ZPP-a primili priznanje i prijelazni pehar za najbolje društvo u 2008. godini.

Glavni problem u posljednjih dvadesetak godina predstavljao je nedostatak društvenih prostorija. Novi Upravni odbor prionuo je rješavanju tog problema te je društvo u roku od 20 dana od održane skupštine

Ovoga ljeta započela je obnova doma na Kalniku

dobilo od grada Križevaca društvene prostorije, čime je članstvo dobilo prostor za sastanke, projekcije, predavanja i druge aktivnosti društva.

Tijekom srpnja ove godine raspisan je natječaj za zakup planinarskog doma na Kalniku. Do daljnjega je dom zatvoren jer je novi zakupnik preuzeo zadaću da temeljito obnovi cijeli dom.

Zagreb: Vlaška 78, tel: +385 1 4572 323,

Rijeka: Janeza trdine 9, tel: +385 51 315001

e-mail: vrhunac@vrhunac.hr

www.vrhunac.hr

OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

Na sastanku Upravnog odbora izabrani su novi pročelnici sekcija društva, i to izletničke, markacijske, gospodarske, kulturno-zabavne, športske i povijesne, te je utvrđen godišnji plan rada društva. Povjesna sekcija osnovana je s ciljem prikupljanja arhivske građe te pripremanja materijala za pisanje knjige o povijesti planinarskog društva. Odlučeno je i da se nakon mnogo godina na jesen ponovno održi planinarska škola.

U mjesecu ožujku puštene su u rad obnovljene internetske stranice na adresi www.pdkalnik.hr, a društvo je na križevačkom internetskom portalu Križevci.info pokrenulo i rubriku Planinarski kutak, radi populariziranja planinarstva, poglavito među mlađom populacijom, kojoj je takav način komuniciranja najbliži.

U prošloj je godini društvo brojilo 103 člana, a ove godine do sredine lipnja 120 članova.

Hrvoje Miško

FOTO NATJEČAJ PD-a »KAMENJAK«

Planinarsko društvo »Kamenjak« u Rijeci, koje ove godine navršava 48. godišnjicu osnutka, priređuje fotonatječaj na temu »Planine« i poziva sve zainteresirane planinare da u njemu sudjeluju. Izložba foto-

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

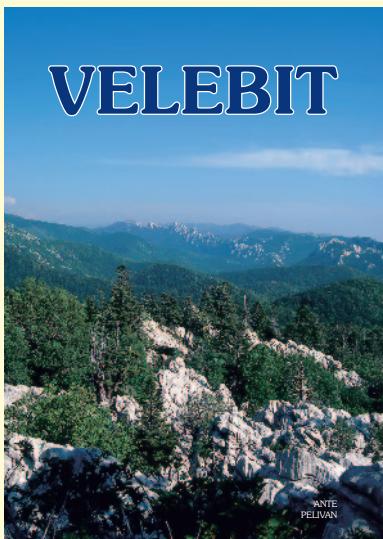
YUKON NOĆNI YUDOKI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS Veliki izbor
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi, ruksaka, noževa, kompasa, dalekozora
TEL: 01/4668-785

YUKON PRO-LUX FAST AIM SIMMONS Raco BlackBird

30% popusta za planinare !!!

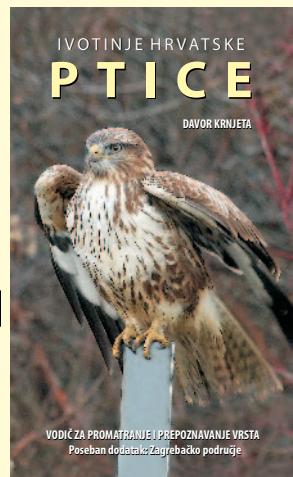
► Autor: Ante Pelivan
 • fotomonografija
 • bogato ilustrirana u boji
 • format: 30 x 21 cm
 • 194 stranice
 • tvrdi uvez
 • cijena: 150,00-kn

105,00 kn

Poštarnina uračunata u cijenu!

Autor: Davor Krnjeta
 • format: 20,5 x 12 cm
 • 350 fotografija u boji
 • 360 stranica
 • tvrdi uvez
 • cijena: 260,00-kn

182,00 kn

ekološki glasnik
časopis o prirodi

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.
 Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
 Tel. 01/5621-929, Fax: 01/6234-058
www.ekoloski-glasnik.hr • ekoloski.glasnik@vip.hr

TISKARA "Ekološki glasnik"

- usluga tiska knjiga i časopisa vrhunske kvalitete
- posebni popust za sva planinarska društva

grafija koje pristignu na adresu »Kamenjaka« održat će se u izložbenom salonu Filodrammatice u Rijeci od 30. studenoga do 5. prosinca.

U natječaju mogu sudjelovati svi koji udovoljavaju sljedećim propozicijama:

1. Svaki autor sudjeluje s najviše 10 fotografija na temu »Planine« (flora, fauna, planinarenje i alpinizam, speleologija)
2. Svaka fotografija mora sadržavati naziv i mjesto snimanja

3. Radovi se predaju isključivo na CD-u do 31. listopada. Adresa društva je PD »Kamenjak«, Korzo 40/I, 51000 Rijeka.

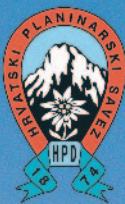
4. Svaki sudionik obvezan je za sudjelovanje na izložbi uplatiti kotizaciju od 10 kuna. Radovi bez kotizacije ne ulaze u izbor za najbolju fotografiju.

Sve daljnje informacije vezane uz fotonatječaj i izložbu mogu se dobiti na mobitel 091/89-65-552 i e-mail: verdun208@inet.hr (Vedran Grubelić).

Vedran Grubelić

KALENDAR AKCIJA

8. - 11. 10.	Masline na otočkim brdima <i>NP Mljet</i>	PD "Mljet", Govedari Marin Perković, 098/470-469 marin.perkovic1@du.t-com.hr, 098/542-100, 095/51-91-4
10. 10.	Planinarska kestenijada <i>Hrastovička gora, vrh Cepeliš, pl. kuća "Cepeliš"</i>	HPD "Zrin", Petrinja Igor Žilić, 098/563-602, igor@hpd-zrin.com
10. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu <i>Samoborsko gorje</i>	HPD "Zagreb-Matica", Zagreb Ivo Rac, 01/38-36-524 www.zagreb-matica.hr
11. 10.	23. pohod po najistočnijem dijelu Medvednici <i>Zelina - Zelingrad - Kladeščica - Grohot - Blaguša</i>	PD HP i HT Sljeme, Zagreb
11. 10.	16. gljivarski vikend <i>Lukovo, lovački dom "Vepar"</i>	PD "Strilež", Crikvenica Josip Pravdica, 051/785-358, 098/92-44-814 josip.pravdica@ri.t-com.hr
16. 10.	Izložba fotografija "Planinsko cvijeće" <i>izložbeni prostori Zaprešića, uz dan grada</i>	HPD "Zaprešić", Zaprešić Karmen Čičko, 098/97-65-399
17. 10.	Obilazak Dubovačkoga planinarskog puta <i>Stari grad Ozalj - stari grad Dubovac</i>	PD "Dubovac", Karlovac Ivan Pernar, 098/216-532, pernar53@gmail.com
18. 10.	Pohod šetnicom uz Rječinu <i>Trsat - Izvor Rječine</i>	PD HP i HT "Učka", Rijeka Ilija Blatanović, 051/254-912, 098/302-831 Marica Miškulini, 098/305-832
18. 10.	Jesenski pohod na Vinicu i Martinščak <i>Vinica - Martinščak</i>	PD "Vinica", Duga Resa Josip Draganjac, 098/17-78-89 Moric Vahtarić, moric.vahtaric@ka.t-com.hr
19. - 20. 10.	Noćni uspon i memorijalni pohod na Učku <i>Učka, Poklon - Vojak</i>	PD "Kamenjak", Rijeka Vrđan Grubelić, 091/89-65-552
24. 10.	Kestenijada na Strahinjščici <i>Strahinjščica, pl. kuća Na Strahinjščici</i>	PD "Strahinjščica", Krapina Biserka Bajcer, 091/57-65-056 Smilja Leljak, 091/51-84-259
24. 10.	Marunada 2009 <i>Babino sklonište, Mala Učka</i>	PD "Knezgrad", Lovran Silvana Zorzenov, 091/54-64-850 Ivana Skočilic, 098/797-493
25. 10.	4. Sudnikov pohod <i>Samobor - pl. dom "Ivica Sudnik", Veliki dol</i>	HPD "Japetić", Samobor Darko Dömörfy, 098/302-700

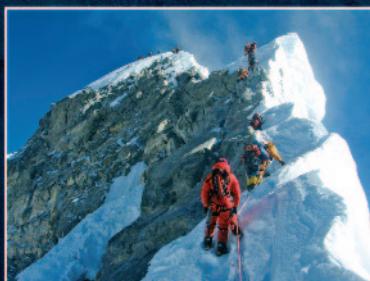
HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

vas poziva na

PREDAVANJE

Hrvatska ženska ekspedicija
MT EVEREST 2009

u utorak 3. studenoga 2009. u 19:30 sati
u Velikoj dvorani KD »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu

Predavanje se sastoji od uvodnog spota u trajanju 10 minuta, 400 fotografija koje će komentirati sudionice ekspedicije i 30-minutnog filma o usponu na najviši vrh svijeta.

Ulažnice za predavanje se od 15. listopada mogu nabaviti u Uredu Hrvatskog planinarskog saveza (Kozarčeva 22, Zagreb, hps@plsavez.hr) po cijeni od 20 kuna.

